

ליקוטי אמרים

פרק יח

רנג

כי קרוב אליך הדבר מאד וגו': נצבים ל, יד. ות"ת כנגד כולן: פאה פ"א מ"א.

פרק יח ולתוספת ביאור באר היטב מלת מאד שבפסוק כי קרוב אליך הדבר מאד וגו' צריך לידע נאמנה כי אף מי שדעתו קצרה בדיעת ה' ואין לו לב להבין בגדולת א"ס ב"ה להוליד ממנה דחילו ורחימו אפי' במוחו ותבונתו לבר אעפ"כ קרוב אליו הדבר מאד לשמור ולעשות כל מצות התורה ות"ת כנגד כולן בפיו ובלבבו ממש מעומקא דלבא באמת לאמיתו בדחילו ורחימו שהיא אהבה מסותרת שבלב כללות ישראל שהיא ירושה לנו

אמנם כל הגדרים דעליונים ותחתונים ה"ה גדרים השייכים לגדרי העולם, אבל בכח" עצמותו ית/ שלמעלה לגמרי מגדר עליון ותחתון – לא שייך לומר שלגבי קיימת גזירה בין עליונים ותחתונים, כי עצמותו ית' נמצא בעליונים ובתחתונים בלי שום חילוק כלל. וכשם שלא שייך לומר בזה חילוק במקום, כך לא שייך בזה חילוק בזמן דקודם מ"ת ולאחרי מ"ת.

ומזה מובן גם בנוגע לבנ"י, דזה שבמ"ת חלה עליהם קדושה מיוחדת הוא מצד דרגת ה"גילוי" של נשמות ישראל, אבל מצד עצם הנשמה, שהיא מיוחדת בו יתברך באופן שהם דבר א' כביכול – אינו שייך כל גדר הגזירה.

ועפ"ז מובן מה שהכח לכללות עבודת בני" שלאחר מ"ת הוא מהאהבה המסותרת שהיא "ירושה לנו מאבותינו", כי אברהם אבינו (והאבות בכלל) מורה על בחי' העצם דבנ"י, ומצד בחי' זו ליתא כל הגדרים דעליון ותחתון, ואין חילוק בין קודם מ"ת ולאחר מ"ת.

(כ"ק אדמו"ר⁸)

ות"ת כנגד כולן: בדיוק הלשון "כולן", בנו"ן (ולא "כולם") – ראה "לקוטי פירושים" לעיל פט"ו ד"ה ותלמוד תורה.

אהבה מסותרת .. ירושה לנו מאבותינו .. כי האבות הן הן המרכבה כו': ע"פ המבואר כאן,

ולתוספת ביאור באר היטב מלת מאד: סיום הביאור – לקמן פכ"ה¹.

(כ"ק אדמו"ר²)

קרוב אליו הרבר מאד לשמור ולעשות כל מצות התורה .. בדחילו ורחימו שהיא אהבה מסותרת: היינו ע"י שמעורר את האהבה המסותרת להוציאה מהסתר הלב אל הגילוי במוחו ותעלומות לבו³.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ⁴)

קרוב אליו הרבר מאד לשמור ולעשות כל מצות התורה .. בדחילו ורחימו שהיא אהבה מסותרת .. שהיא ירושה לנו מאבותינו: לכאורה צריך ביאור: איך אפשר לומר שהכח לכללות עבודת בני" לשמור ולעשות כל מצוות התורה" הוא מהאהבה המסותרת שהיא "ירושה לנו מאבותינו", קודם מתן תורה ולפני כללות ענין התורה והמצוות?

וי"ל הביאור בזה:

החידוש שבמ"ת מבואר במדרש⁵, שלפני מ"ת היתה גזירה שעליונים לא ירדו לתחתונים ותחתונים לא יעלו לעליונים, ובמ"ת נתבטלה הגזירה. וזוהי מעלת המצוות שלאחר מ"ת על המצוות שקיימו האבות, שהמצוות שקיימו האבות הם בבחי' "ריחות" בלבד, מאחר שלא פעלו קדושה בדבר הגשמי (מצד הגזירה הנ"ל), משא"כ המצוות שלאחר מ"ת הם בבחי' "שמן תורק"⁶, שהם פועלים קדושה בדבר הגשמי, מאחר שבמ"ת נתבטלה הגזירה.

1) ושם: "וזהו שכתוב כי קרוב אליך הדבר מאד וגו', שבכל עת ובכל שעה בידו של אדם וכו'". 2) "מראה מקומות, הגהות והערות קצרות לספר של בינונים". 3) ראה לקמן ספ"ט: "לשמה ממש אי אפשר בלא התעוררות דחילו ורחימו הטבעיים עכ"פ להוציאן מהסתר הלב אל הגילוי במוחו ותעלומות לבו עכ"פ

כו'". 4) שורש מצות התפלה פמ"א (דרך מצותיך קלט, א). 5) שמו"ר פי"ב, ג. תנחומא וארא טו. 6) שהש"ר פ"א, ג (א). 7) ראה לקו"ש ח"ל ע' 58 ואילך. 8) לקו"ש ח"ה ע' 56 ואילך. שיחת ש"פ נשא תשמ"א.

מאבותינו רק שצריך לבאר ולהקדי' תחלה באר היטב

ונעשה חד עם מציאותו של המוריש (כמ"ש¹⁵), תחת אבותיך יהיו בניך", ובנדוד – שנעשה חד ממש עם עצמותו ומהותו ית'.

וכיון שאהבה זו היא „ירושה לנו מאבותינו” – לכן דוקא אהבה זו (אף שהיא למעלה מעבודת המרכבה, כנ"ל) ישנה בכא"א מישראל (ועד שעל-ידה „קרוב אליך הדבר”, ויתרה מזו – „קרוב .. מאד”), משא"כ בנוגע לעבודת המרכבה יש מקום לומר שלא הכל יכולים להגיע לזה כו'.

(כ"ק אדמו"ר¹⁶)

ירושה לנו מאבותינו: ירושה דייקא, שהיא ענין שאינו ע"פ שכל כלל, ולכן אינה תלוי' כלל במעלת היורש, שהרי אפילו בן חרש שוטה וקטן (אפילו תינוק בן יומו) שאין בו מעלת השכל, ואפילו בן שאין לו מעלות כלל (לא מעלות שבשכל, לא מעלות שבלב ולא מעלות שברגל) – גם הוא „יורש” העומד במקום המוריש ונעשה חד עם מציאותו של המוריש, ולכן יורש את כל הון אביו, הון¹⁷ עתק שלא עמל בו¹⁸.

ובנדוד – הרי כאו"א מישראל הוא בנו של הקב"ה, כמ"ש¹⁹, „בנים אתם לה' אלקיכם”, ולכן יורש אהבה זו מבלי הבט על מעמדו ומצבו.

(כ"ק אדמו"ר²⁰)

מאבותינו: ובעיקר²¹ – מאברהם אבינו²², שהוא השורש הראשון לנשמות ישראל, והוא הרועה הראשון²³.

(כ"ק אדמו"ר האמצעי²⁴)

278 ואילך. 17) לשון אדה"ז – לקמן פל"ג. 18) וזהו תוכן החילוק בין ירושה למכירה ומתנה – שמכירה ומתנה הם ענין שע"פ שכל, ולכן מכירה היא במעות דוקא, וגם מתנה היא ע"י שעושה „נייחא לנפשי” (ראה גיטין ג, ב. ב"מ טז, א. ועוד), משא"כ ירושה היא ענין שאינו ע"פ שכל כלל, ולכן אינה תלוי' כלל ביורש. 19) פ' ראה יד, א. 20) תר"מ חט"ו ע' 278. חכ"ו ע' 106. 21) ראה גם סידור שער הסוכות רנט, ג (נדפס גם במאמרי אדה"ז תקס"ב ח"א ע' כד). שערי תשובה ית, ד (וש"ג). אמרי בינה שער התפילין ג, ג. מאמרי אדה"ז שמות ח"ב ע' שמט. הנחות תקע"ז ע' קפז. תר"ח וארא סה, ג. ויקהל תיא, ג. לקו"ת דרושים לחה"ס עת, ד. דרושים לשמע"צ פט, ב. 22) כידוע (ראה אגה"ק סכ"א. מאמרי אדה"ז פרשיות ח"א ע' קל. סה"מ תרע"ח ע' רפג. סה"מ תפר"ח ע' קב) שאברהם אבינו „פתח את הצינור” למסירות-נפש השייכת לאהבה המסותרת, כמבואר בהמשך הענין (כ"ק אדמו"ר – לקו"ש חל"ה ע' 56). 23) ראה גם מאמרי אדה"ז ש"צ ע' שלח. וש"ג. 24) תר"ח תצוה שסג, ג.

שענין האהבה המסותרת שהיא ירושה לנו מאבותינו שייך לענין „האבות הן הן המרכבה”, שענין המרכבה הוא שהיא בטלה לרוכב [שהרי הליכת המרכבה (הסוסים) כפי רצון הרוכב אינה מפני רצונם שתהי' להם שייכות לרוכב, אלא מפני ביטולם לרוכב] – י"ל שהאהבה הטבעית הבאה בירושה מהאבות אינה רצון האדם שהוא יהי' דבוק בה, אלא כלול בה (בהעלם) גם האהבה שבבחינת ביטול⁹ (שאינו רוצה לעצמו כלל, וכל רצונו הוא שיהי' גילוי אלקות בעולם¹⁰, ושתושלם הכוונה ד, דירה לו ית' בתחתונים¹¹).

ויתרה מזו – שבירושה זו שמ, האבות הן הן המרכבה” כלול בהעלם גם הביטול דקבלת עול, שהוא למעלה גם מהאהבה שבבחינת ביטול (שכל רצונו שיושלם רצון העליון), כיון שעצם ענין האהבה והרצון דהאדם הו"ע של מציאות, משא"כ הביטול דמרכבה, שאינו מצד רצון המרכבה להיות בטלה להרוכב, אלא מצד הרוכב.

(כ"ק אדמו"ר¹²)

יתרה מזו: שהאהבה המסותרת היא ענין נעלה יותר גם מהעבודה שבבחי' מרכבה, שהרי מבואר בכ"מ¹³ שהמרכבה היא עדיין מציאות בפני עצמה (אלא שבטלה לרוכב), משא"כ האהבה המסותרת היא אהבה עצמית, שהיא מצד היותו חד ממש עם העצם, דהעצם כשאתה תופס בחלקו אתה תופס בכולו¹⁴.

ולכן דוקא אהבה זו היא „ירושה לנו מאבותינו”, כי ענין הירושה הוא שהיורש עומד במקום המוריש

9) במעלת אהבה זו על האהבה הטבעית – ראה לקמן פמ"א (ובארוכה – סה"מ תר"ס ע' קמט ואילך). ושם – שה, אהבה הטבעית שבלב כללות ישראל היא (לא רק להיות דבוק בו, אלא גם) „לעשות כל מה שהוא רצון העליון ב"ה, ולכן „יש לכל אדם להרגיל עצמו בכוונה זו”. 10) בלקו"ת בהעלותך ל, א (הובא בסה"מ תר"ס שם) – שאהבה זו היא האהבה דאהרן שלמעלה מהאהבה דאברהם. אבל ראה לקמן פמ"א שענין זה שייך לכל אחד מישראל מצד האהבה המסותרת שבירושה מהאבות. וראה אוה"ת בהעלותך ע' שלח: „והמשכיל יבין שלא שאברהם לא הגיע למדריגת אה"ר דאהרן ח"ו, אלא זהו כמו שבמ"ת נמשך הכה לישראל שיוכלו להמשיך ואו"ם ע"י מצוות מעשיות מה שלא זכה לזה אברהם”. 11) ראה תנחומא נשא טז. בחוקותי ג. ב"ר ספ"ג. במדבר פ"ג, ו. לקמן רפ"ו. 12) תר"מ סה"מ ח"ג ע' שסג ואילך. 13) ראה סה"מ אעת"ר ע' קכו. 14) ראה חתר שם טוב (הוצאת תשנ"ט) בהוספות סרכ"ו. וש"ג. 15) תהלים מה, יז. וראה ב"ב קנט, רע"א. 16) תר"מ חט"ו ע'

ליקוטי אמרים

פרק יח

רנה

האבות הן הן המרכבה: ב"ר
פמ"ז, ו.

שרש אהבה זו ועניינה ואיך היא ירושה לנו ואיך נכלל
בה גם דחילו. והענין כי האבות הן הן המרכבה ועל
כן זכו להמשיך נר"נ לבניהם אחריהם עד עולם מעשר
ספירות דקדושה שבארבע עולמות אבי"ע לכל אחד

ויש להוסיף בביאור הענין:

האבות הן הן המרכבה: עיין לקמן פל"ד³².

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ³³)

האבות הן הן המרכבה ועל כן זכו להמשיך
נר"נ. . שבתוכה חכמה דאצילות שבה מאור
אור א"ס ב"ה ממש: ביאור הדברים:

עצם הענין דבנינים אתם לה' אלקיכם¹⁹, שגשמת
כל איש ישראל נמשכה ממחשבתו וחכמתו ית"
(כמבואר לעיל³⁴) – כבר הי' לפני האבות, שהרי
ישראל עלו במחשבה תחילה³⁵, וכמ"ש³⁶, עם המלך
במלאכתו ישבו שם. וכן משמע ממארו³⁷ עה"פ³⁸
„ואעשך לגוי גדול“ – „אותה אומה שכתוב בה³⁹ כי
מי גוי גדול אני מעמיד ממך“, היינו שהאומה כבר
היתה, אלא שאברהם זכה שתהי' האומה ממנו⁴⁰.

ומ"מ ע"י האבות ניתוסף כח בבחי' בנ"י. והוא ע"פ
המבואר בתו"א ד"ה ענין האבות הן הן המרכבה⁴¹,
שענין המרכבה דהאבות (בחי' מרכבתא עילאה⁴²)
הוא להעלות בחי' חכמה ובינה לאו"ס ב"ה, וכיון
שנשמות בנ"י שרשן בחכמה (כנ"ל) – הרי ע"י
העלאה זו המשיכו האבות שיהי' מלוכש בנשמה
או"ס המאיר בחכמה (וכמבואר במ"א⁴³ שיחוד או"א
להולדת הנשמה נמשך מבחי' עתיק המקבל מא"ס).

וזהו מ"ש אדה"ז „האבות הן הן המרכבה ועל כן זכו
להמשיך כו"י, היינו שהנשמות מצ"ע שרשן בחכמה,
והאבות – בהיותם המרכבה המעלה חו"ב לאו"ס

עבודתו של אאע"ה היתה כמ"ש²⁵, ויקרא שם בשם
ה' א-ל עולם, „שהקריא .. לשמו של הקב"ה²⁶,
היינו שפרסם והחדיר בעולם את הידיעה שהקב"ה
הוא [לא רק א-ל (של) העולם, אלא] א-ל
עולם²⁷, היינו שכל מציאות העולם אינה אלא
מציאותו של הקב"ה.

ועבודה זו מסר אאע"ה לבניו וביתו אחריו, כמ"ש²⁸
„כי ידעתיו גוי אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו
ושמרו דרך הוי"י, היינו שמסר להם שעליהם לעשות
דרך שבה יומשך שם הוי' בכל עניניהם ובחלקם
בעולם ע"י קיום התומ"צ.

ולכן מקבל ממנו בירושה כאו"א מזרעו (מבלי הבט
על מעמדו ומצבו בגלוי) את האהבה המסותרת,
להיותה היסוד לדרך הוי"י – גילוי אחדות הוי'
בעולם ע"י קיום המצוות [שהרי האהבה היא שורש
לרמ"ח מצוות עשה²⁹, שבהן נכללת גם מצות יראת
ה' (ובלשון אדה"ז כאן – „נכלל בה גם דחילו“)
שהיא שורש לשס"ה מצוות לא תעשה, ונמצא
שהאהבה היא היסוד לכל תרי"ג מצוות].

(כ"ק אדמו"ר³⁰)

ואיך נכלל בה גם דחילו: הביאור בזה – לקמן
פכ"ה³¹.

(כ"ק אדמו"ר³²)

פל"ט, יא. (38) לך לך יב, ב. (39) ואתחנן ד, ז. (40) ועפ"ז
יש לפרש נוסח התפלה „מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו ומה יפה
ירשתנו“ (ראה גם יהל אור ע' תנא ואילך): „חלקנו“ ו„גורלנו“
– ע"ש „כי חלק הוי' עמו גוי“ (האזינו לב, ט), כדאיתא בתיב"ע
עה"פ דקאי על דור הפלגה, שאז נפל הגורל על בנ"י (ראה גם
פדר"א פכ"ד. יל"ש תהלים רמז תרסז); ו„ירשתנו“ קאי על מה
שזכה אברהם שתהי' האומה ממנו (שהו"ע הירושה, כמבואר כאן).
(41) יתרו עג, א. (42) שם עב, ב. עב, ב. וראה „ספר הערכים
– תב"ד“ ח"א ע' כ ואילך. וש"ג. ההפרש בין מרכבה זו לבחי'
מרכבתא תתא – ע"ד החילוק בין שני מיני מסירות-נפש,
„למסור נפשו באחד“ (ראה ת"ז בהקדמה (יו"ד, ב), זהר ח"ב קיט,
א. ח"ג לג, א. פ"ע"ש שער הק"ש פ"ב), ובכל נפשך – אפילו נוטל
את נפשך“ (ואתחנן ו, ה. ברכות סא, ב), המבואר בתו"א וישב כט,
ב. וראה גם אוה"ת נצבים ע' איר. (43) לקו"ת נצבים מז, א. ועוד.

(25) וירא כא, לג. (26) סוטה יו"ד, רע"ב. (27) ראה לקו"ת
תבוא מב, ד. מג, ג. ובכ"מ. (28) וירא יח, יט. (29) פירוש על
הלי' יסוה"ת להרמב"ם בפ"ב. לעיל פ"ד. (30) תו"מ חכ"ו ע' 106
ואילך. (31) ושם: „וז"ש ובלבדך ונכלל בה גם דחילו דהיינו
שלא ליפרד בשום אופן מיחודו ואחדותו יתברך .. שלא לעבור על
רצונו ית' מאחר שנפרד בה מיחודו ואחדותו וכו"י. ולכאורה
הכוונה ששם הוא טיוס הביאור, נוסף על מ"ש לקמן ספ"ט: „וזה
נקרא דחילו הנכלל ברחימו שהיא אהבה הטבעית .. שמפני אהבה
זו ורצון זה היא יראה ומפחדת בטבעה מנגוע בקצה טומאת ע"ז
כו"י. (32) ושם: „והנה מודעת זאת שהאבות הן הן המרכבה,
שכל ימיהם לעולם לא הפסיקו אפי" שעה אחת מלקשר דעתם
ונשמתם לרבון העולמים .. ומעין זה זכו ישראל במעמד הר סיני
כו"י. (33) קיצורים והערות ע' ט. (34) פ"ב. (35) ראה ב"ר
פ"א, ד. (36) דברי הימים א, כג. וראה ב"ר שם, ז. (37) ב"ר

ליקוטי אמרים

[כג, ב]

ואחד כפי מדרגתו וכפי מעשיו ועל כל פנים אפי' לקל שבקלים ופושעי ישראל נמשך בזיווגם נפש דנפש דמלכות דעשיה שהיא מדרגה התחתונה שבקדושת העשיה ואעפ"כ מאחר שהיא מעשר ספירות קדושות היא כלולה מכולן גם מחכמה דעשי' שבתוכה מלובשת חכמה דמלכות דאצילות שבתוכה חכמה דאצילות

נשמתו; „וכפי מעשיו” – מה שיזכה אצ"כ (במשך ימי חייו) להמשיך כו' (ביאור תניא)⁵¹.

(כ"ק אדמו"ר⁵²)

ועל כל פנים אפי' לקל שבקלים ופושעי ישראל נמשך בזיווגם נפש דנפש דמלכות דעשיה; „ועל כל פנים” – קאי על „נפש דנפש דמלכות דעשי”⁵³.

(כ"ק אדמו"ר⁵⁴)

בזיווגם: אולי⁵⁵ יש לפרש שהכוונה (לא לזיווגם של ה"קל שבקלים ופושעי ישראל", שעיי' נמשך „נפש דנפש דמלכות דעשי” לבניהם, אלא) לזיווגם של האבות.

(כ"ק אדמו"ר⁵⁶)

מחכמה דעשי' שבתוכה מלובשת חכמה

שהו"ע „האבות הן הן המרכבה”, ככפנים (ראה אוה"ת בראשית לב, א. תרומה ע' איתקטס. תצא ע' תתצד). (46 בקיצורים והערות (ע' צט) ניתוסף כאן: „אלקי אברהם זה שמי ואעשך לגוי גדול זה בחי' כי מי גוי גדול כו'. כי חלק הוי' עמו בדה" שחורה אני ע"פ בני אמי נחרו בי. במדרש פ' במדבר פ"ג הרבה דברים וביירר לו אחד מהם. לצוות לזה. חביב אדם שנברא בצלם חביבין ישראל שנק' בנים בצלמנו כדמותנו כו' אחת היא יונתי בלקית בשוה"ש". ובהערת כ"ק אדמו"ר (שם ע' קנה): „צ"ע הפי וקישור הענינים". (47) נדה לא, א. (48) ראה זח"א עו, א (כסתרי תורה). (49) קיצורים והערות ע' צט ואילך. (50) הגיהה לשיעורים בספר התניא – נדפסה ב„תניא בצירוף מ"מ, ליקוט פירושים, שינויי נוסחאות" ע' שיה. (51) לכאורה הכוונה – לשלול הפירוש ש„כפי מדרגתו וכפי מעשיו” של האדם נמשכת נשמה לבנו (וכנ"ל ספ"ב, שמעשי האב והאם פועלים רק על לבוש על הנשמה, ולא על הנשמה עצמה). (52) מענה (כת"ק) – נדפס בחלקו בליקוטי ביאורים בספר התניא ע' קל. (53) כלומר: התיבות „על כל פנים” הן בהמשך למ"ש לעיל שהאבות „זכו להמשיך נר"ן .. מעשר ספירות דקדושה שבארבע עולמות אבי"ע", ועי' מוסיף אדה"ז ומפרש שהמדרגה הנמשכת היא „על כל פנים” .. נפש דנפש דמלכות דעשי" (ולא ש„על כל פנים” קאי על „אפי' לקל שבקלים ופושעי ישראל”). (54) „תניא בצירוף מ"מ, ליקוט פירושים, שינויי נוסחאות” שם. (55) לכאורה טעם הספק הוא לפי שע"ע לא נזכר שהמשכת נר"ן שע"י האבות היא עיי' ענין הזיווג.

– המשיכו בהן התלבשות אוא"ס⁴⁴ (וכמ"ש⁴⁵ „רק באבותיך חשק הוי' גו' ויבחר בזרעם אחריהם גו'”⁴⁶.

ועוד י"ל ע"פ מארז"ל⁴⁷ „שלשה שותפין יש באדם, הקב"ה ואביו ואמו .. והקב"ה נותן בו נשמה”, ועד"ז י"ל בנשמה גופא – שבחי' רוח ונפש נמשכות מאברהם (ז"א דאצילות), ובחי' נשמה (בינה) נותן הקב"ה (כתר)⁴⁸.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ⁴⁹)

מעשר ספירות דקדושה שבארבע עולמות אבי"ע: כלומר: מעשר ספירות שבכל עולם מארבע עולמות אבי"ע.

(כ"ק אדמו"ר⁵⁰)

כפי מדרגתו וכפי מעשיו: „כפי מדרגתו” – שורש

(44) ועיין תו"א משפטים עה, ד (ושם: „כתיב בעבר הנהר ישבו אבותיכם .. עבר הנהר הוא מה שלמעלה מבחי' הבינה ושכל המושג שם ישבו והושרשו האבות .. וא"כ להמשיך בחי' הדעת בנשמות .. א"צ לזה רק בחי' קנין שהיא המשכה מהעלם אל הגילוי, היינו להמשיך משרשן שהוא בעבר הנהר כו"). זח"ג צט, א (ושם: „טיבו סגי עבד קוב"ה בישראל דאתרעי בהו באבהתא .. ואפי' לון מגו נהרא עילאה יקירא קדישא .. הה"ד כה אמר ה' בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם, הנהר הוא נהר דאשתמודע ואתיידע כו" – צויין בתו"א שם). ועיין בהמבואר בלקו"ת שה"ש טז, ד בענין „ישראל עלו במחשבה” (ושם: „בישראל יש ב' בחינות, הא' חלק הנשמה המלובשת בגוף האדם .. אבל הבחינה הב' היא הנשמה שלמעלה בבחי' מקיף, ועל זה אמרו .. ישראל עלו במחשבה .. שישאל הוא ראשית ומקור התורה .. וזהו ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל .. שמהם נמשכה התורה כו"). וראה שבת קמו, א בענין יעקב שמתו שלמה (ושם: „עד שלשה דורות לא פסקה זוהמא מאבותינו, אברהם הוליד את ישמעאל, יצחק הוליד את עשו, יעקב הוליד שנים עשר שבטים שלא הי' בהן שום דופי”)*. (45) עקב יו"ד, טו. ולכאורה הכוונה – שהבחינה ב„זרעם אחריהם” היא מצד בחי' „רק באבותיך חשק גו'”, דקאי על התקשרות האבות עם אוא"ס שלמעלה מחו"ב,

(* אולי הכוונה לבאר מ"ש (כמוכא בלקו"ת שם) „ויקם עדות ביעקב” דוקא, אף שהמשכת נש"י היא עיי' כל ג' האבות, כי שלמות ההמשכה היא עיי' יעקב דוקא.

ליקוטי אמרים

פרק יח

רנז

ה' בחכמה יסד ארץ: משלי
ג, יט. כולם בחכמה
עשית: תהלים קד, כד.

שבה מאיר אור א"ס ב"ה ממש כדכתיב ה' בחכמה
יסד ארץ וכולם בחכמה עשית ונמצא כי אין סוף ב"ה
מלוּבש בבחי' חכמה שבנפש האדם יהיה מי שיהיה

כמ"ש⁷², כי תהיו אתם ארץ חפץ, וכמ"ש⁷³, והארץ
לעולם עומדת. וזהו ג"כ ענין, ארץ שרצתה לעשות
רצון קונה⁷⁴.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ⁶⁶)

אין סוף ב"ה מלוּבש בבחי' חכמה שבנפש
האדם. . ובחי' החכמה שבה עם אור א"ס ב"ה
המלוּבש בה מתפשטת בכל בחי' הנפש כולה
. . והחכמה היא למעלה מההבנה וההשגה. .
ולכן כל ישראל. . מאמינים בה. . מוסרים
נפשם על קדושת ה'. . משום שה' אחד מאיר
ומחיה כל הנפש ע"י התלבשותו בבחי' חכמה
שבה שהיא למעלה מן הדעת והשכל המושג
ומובן: „חכמה שבנפש“ הנזכרת כאן – היינו הארת
הכתור בחכמה⁷⁵, שעל זה שייך המבואר כאן שבחינה
זו היא למעלה מן הטעם והשכל⁷⁶.

(כ"ק אדמו"ר הזקן⁷⁷)

י"ל שזוהי בחי' „נשמתא⁷⁸ לנשמתא⁷⁹. וזהו מ"ש

„וכאשר שמעתי ממורי ע"ה פי וטעם למ"ש בע"ח שאור א"ס ב"ה
אינו מתייחד אפי' בעולם האצילות אלא ע"י התלבשותו תחלה
בספי' חכמה, והיינו משום שא"ס ב"ה הוא אחד האמת שהוא
לבדו הוא ואין זולתו וזו היא מדריגת החכמה וכו"ו.
66 קיצורים והערות ע' צט. 67 ראה לקו"ת בחוקותי מז, א.
מאמרי אדהאמ"צ דברים ח"ב ס"ע תנח ואילך. שערי תשובה ל,
ב. ושי"ג. 68 נוסח ברכת אלקי נשמה. 69 ראה גם סה"מ
תר"מ ח"א ע' נב. 70 סה"מ תר"מ ח"ב ע' תשכג. 71 ראה
גם תו"א שמות נג, ד. 72 מלאכי ג, יב. 73 קהלת א, ד
ובקה"ר שם. 74 ב"ר פ"ה, ת. וראה גם תו"א בראשית א, ג.
75 והיא בחי' קוצו של יו"ד המבוארת בלקו"ת תצא שבהערה
85 (וראה בארוכה בשוה"ג לשם). וכן מובן מלשון אדה"ז כאן
„ולכן מתלבש בה אור א"ס ב"ה. . ולכן כל ישראל. . הם מאמינים
בה“ היינו שהאמונה שלמעלה מטו"ד היא מבחי' אוא"ס
שלמעלה מהחכמה, אלא שהכלי לזה הוא בחי' חכמה (כ"ק
אדמו"ר מוהרש"ב – סה"מ תרמ"ד ע' רכג). וראה לקו"ש ח"ד
ע' 1202 הערה 51, שכח המס"ג הוא מבחי' יחידה (כדלקמן בהערה
הנ"ל ובושה"ג), אלא שהארת היחידה (שממנה בא כח המס"ג)
היא בבחינת חכמה (ראש) שבנפש – דוגמת בחי' יחידה הכללית
המאירה (שערי תשובה ג, נו ואילך) בראשי ישראל (כ"ק אדמו"ר
– תו"מ סה"מ ח"ב ע' כו הערה 97). 76 ראה גם „לקוטי
פירושים“ לקמן ד"ה הנה החכמה. 77 מאמרי אדה"ז תקס"ז
ס"ע רנה. 78 זח"א ע"ט, סע"א ואילך (בסתרי תורה). ועוד.
79 שכולל גם בחי' יחידה (סה"מ תרפ"ח ע' קכא) (כ"ק אדמו"ר
– התוועדויות תשמ"ז ח"א ע' 113 הערה 5).

דמלכות ראצילות: עיין לעיל פ"ו בהגהה⁵⁶. לקמן
פנ"א⁵⁷. פנ"ב⁵⁸. אגה"ק סכ"ה⁵⁹. וצע"ק⁶⁰.

(כ"ק אדמו"ר²⁷)

חכמה ראצילות שבה מאיר אור א"ס ב"ה ממש
כדכתיב ה' בחכמה: בענין זה ראה ד"ה ויצוים⁶¹.
המבואר עה"פ⁶², „ומעין מבית ה' יצא גו"ו בלקו"ת
ד"ה ששים המה⁶³. לקו"ת ד"ה ושאתם מים דרוש
השני⁶⁴. לקמן פל"ה בהגהה⁶⁵.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ⁶⁶)

שבה מאיר אור א"ס ב"ה ממש: הכוונה בזה –
על בחי' טהירו עילאה, ששם שורש הנשמות⁶⁷
(כמ"ש⁶⁸, „נשמה שנתת בי טהורה היא“, ש„טהור“
פירושו שאין עליו שום דבר החוצץ ולא שום מעלים
ומסתיר⁶⁹, ויש בזה כמה פירושים, והפירוש היותר
נעלה במדריגה מכולם הוא בחי' טהירו עילאה).

(כ"ק אדמו"ר נהר"ש⁷⁰)

בחכמה יסד ארץ: „ארץ“ היא כנסת ישראל⁷¹,

ושם: „בתוך עשר ספי' דעשי' אלו הן עשר ספי' דיצירה
ובתוכן עשר ספי' דבריאה ובתוכן עשר ספי' דאצילות“.
57 ושם (בסופו): „מלכות דמלכות דעשי' ובתוכה מלכות
דיצירה וכו"ו. 58 ושם: „מלכות דאצילות. . מתלבשת בהיכל
ק"ק דבריאה שהיא חב"ד דבריאה. . במלכות דבריאה. . בהיכל
ק"ק דיצירה. . במלכות דיצירה. . בהיכל ק"ק דעשי'“.
59 ושם: „ההארה שבאצילות. . מתלבשת בבריאה וכן מבריאה
ליצירה ומיצירה לעשי' . . ע"י התלבשותו במלכות דבי"ע“.
60 לכאורה הכוונה – שצע"ק מ"ש כאן שבחכמה דעשי'
מלוּבשת חכמה דמלכות דאצילות, ודילג בריאה ויצירה שבאמצע
(כנזכר בשאר המקומות). 61 לכאורה הכוונה לביאור לד"ה
זה תקס"ח – אוה"ת ארא קמו, א ואילך (ושם): „ידוע שעיקר
התלבשות אוא"ס אינו אלא בחכמה. . וכמ"ש הוי' בחכמה כו"ו“.
ובהגהת הצ"צ שם נתבאר בארוכה). וראה גם שם קצג, סע"א. רי,
א. 62 יואל ד, יח. 63 שה"ש לט, ב ואילך (ושם נתבאר
ש„מעין“ קאי על בחי' החכמה „שהוא כדוגמת המעין שעדיין הוא
בבחי' העלם“, ולעת"ל יומשך ויתגלה עצם המעין למטה, ואז
יהי' למטה ג"כ יחוד אור ה' ממש כמו שהוא למעלה“. ובהגהת
הצ"צ (שם לט, ג) – ש„חכמה היא. . בבחי' ביטול בחי' יו"ד דשם
הוי' והיינו לפי שהוא אצל המקור ממש. . ולכן איתא בע"ח
דהתלבשות אור א"ס בבינה ומדות דאצילות נק' איהו וגרמוהי
חד, אבל יחוד אור א"ס בחכמה עילאה דאצילות נק' איהו וחיוהי
חד שלמעלה ממדרגת גרמוהי כו"ו. 64 דרושים לחה"ס פ, ג
(בביאור „מעלת ניטוך המים, שהוא מבחי' מעין, בחי' חכמה,
שגבוה מאד נעלה מניטוך היין שמבחי' בינה כו"ו. 65 ושם:

ששרשה מ„חכמה דאצילות שבה מאיר אור א”ס ב”ה”.

ולכאורה י”ל ע”פ מ”ש בע”ח⁹⁴ בפירושו הכתוב⁹⁵ „כולם בחכמה עשית”, שהוא חכמה דא”ק שנתלבשה ע”י המלכות דא”ק באצילות, עד שכל עולם האצילות מקבל האור מחכמה דא”ק. ועפ”ז י”ל שהכוונה במ”ש כאן „חכמה שבנפש” היא להארת חכמה דא”ק המאירה בנפש, והיא הבחינה הנזכרת בלקו”ת שם.

(כ”ק אדמו”ר הצ”צ⁹⁶)

אין סוף ב”ה מלוכש בבחי’ חכמה שבנפש האדם יהיה מי שיהיה מושראל .. ולכן אפי’ קל שבקלים ופושעי ישראל מוסרים נפשם על קדושת ה’ כו’: ביאור שייכות ענין זה לבחי’ החכמה דוקא:

בחי’⁹⁷ החכמה אינה התפשטות מאיזה דבר, כי אם ענין ודבר עצמי, היינו שנמצאת ממקורה לא בבחי’ גילוי והתפשטות, אלא בבחי’ עצמי בדרך יש מאין (וז”ש⁹⁸ „והחכמה מאין תמצא”, ש”אין” הוא בחי’ הכתר⁹⁹, ומשם נמצאת החכמה בדרך יש מאין).

„שהנשמה עצמה היא למעלה מהחכמה עד שהחכמה וכ”ש שאר בחי’ הנפש .. הם רק בחי’ כלים לעצמיות הנשמה .. ועד”ז ויותר מזה לאין קץ שאור א”ס ב”ה הוא למעלה מעלה מהחכמה אלא שמ”מ שורה ומתייחד בחכמה .. וע”י התקשרות שכל האדם בחכמה שבתורה עיי”ז יחי’ ג”כ גילוי אור א”ס שלמעלה מהחכמה .. לבחי’ הנשמה שלמעלה מהחכמה כו’ שהנשמה מתאחדת עם הנשמה אף שהנשמה עצמה היא למעלה מהחכמה כנ”ל”.) ויקרא ד, ב ואילך (ושם): „גם החכמה .. הוא רק בחי’ כלי בלבד לעצמיות ומהות הנפש כו’” ובהגהת הצ”צ (שם, ג): „אכן באמת בחי’ יחידה היא נמשכה מלמעלה ממש מהחכמה .. שהיחידה שרשה מא”ק והוא למעלה מעלה מהחכמה .. האהבה מסותרת שהוא מבחי’ קוצו של יו”ד (שלמעלה מהחכמה כו’). ואתחנן יא, סע”ד ואילך (יש בחי’ שהיא למעלה מן החכמה והוא בחי’ הרצון .. שבנפש יש נרנחי” .. עד שיש דבר שנוגע עד מיצוי הנפש ממש .. וזהו בחי’ יחידה .. שהוא בחי’ הרצון שלמעלה מן הטעם ודעת כו’). וראה גם „לקוטי פירושים” לקמן שם. לקמן פי”ט ד”ה טעם ודעת. (86 אוה”ת נ”ך ע’ א”כז ואילך. רשימות על קהלת ע’ רנג. (87 שמואל”א ב, ג. תו”א יתרו סח, סע”א ואילך. סיפור עם דא”ח מד, סע”א ואילך. (88 ביצה טז, א. תענית כו, ב. (89 תו”א ויקהל פח, א. (90 קיצורים והערות ע’ צט. לקו”ת שה”ש מט, סע”ב ואילך. (91 תזריע כ, ד ואילך. (92 אוה”ת תזריע ע’ תקי. (93 וכ”ה בלקו”ת פ’ ראה שם. וכ”כ בקו”א ד”ה צדקה כנחל קסא, סע”א, ש”נחל איתן הוא הארת חכמה עילאה כו’.” (94 ש”ג (שער סדר אצילות) פ”א. (95 תהלים קד, כד. (96 אוה”ת שם ע’ תקטו. (97 בבבא לקמן – ראה המשך תער”ב ח”ב פשנ”ז ואילך. (98 איוב כח, יב. (99 ראה זח”ב קכא, סע”א (ברע”מ). אגה”ק סי”ז (ככו, רע”א). תו”א תולדות יט,

שבחי’ זו „מתפשטת בכל בחי’ הנפש כולה להחיותה מבחי’ ראשה עד בחי’ רגלה”, היינו שהיא אור לג’ בחי’ נר”נ, הנקראות כלים אצלה, כמבואר בע”ח⁸⁰. ועיין לקו”ת ד”ה ראה אנכי נותן⁸¹ שזוהי בחי’ „משכיל לאיתן”⁸².

וע”פ המבואר במ”א⁸³ שיש בנשמה ה’ בחינות, נפש רוח נשמה חי’ יחידה – הרי חכמה שבנפש (שבה מדובר כאן) היא בחי’ חי’ („החכמה תח”⁸⁴), וא”כ בחי’ יחידה היא למעלה גם מהחכמה⁸⁵.

ועיין במ”ש⁸⁶ עה”פ⁸⁴, „ויתרון דעת החכמה תחי’ גו’”, „ויתרון דעת” הוא ע”ד ענין „כי א”ל דעות הוי”⁸⁷ וא”כ „ויתרון דעת” (שע”ז נעשה „החכמה תחי’”) הו”ע המשכה מדעת עליון (וגם „ויתרון” הוא לשון „נשמה יתירה”⁸⁸, שגם היא באה מבחי’ דעת עליון⁸⁹).

(כ”ק אדמו”ר הצ”צ⁹⁰)

צ”ע מהמבואר בלקו”ת⁹¹ שע”י המילה מאיר בישראל גילוי בחי’ יסוד דא”ק, שהוא בחי’ כתר דכללות שלמעלה מאצילות שהוא חכמה, ונתבאר בזה⁹² שמגילוי זה נמשך בישראל כח המס”נ וכו’ – דלא כהמבואר כאן⁹³ שכח זה נמשך מבחי’ חכמה שבנפש,

(80 שמ”ב (שער דרושי אבי”ע) פ”ה. (81 פ’ ראה יח, א. (82 תהלים פט, א. (83 ב”ר פי”ד, ט. וראה סה”מ תרפ”ח שם. (84 קהלת ז, יב. (85 וראה לקו”ת תצא לח, ג (ששם נתבאר שהאהבה המסותרת היא בחי’ קוצו של יו”ד*, למעלה מהחכמה שהיא בחי’ יו”ד של שם הוי”ע*). במדבר טז, סע”ב ואילך (ושם:

(* ועפ”ז – כח המס”נ הוא מבחי’ יחידה, שלמעלה מחכמה. וכ”ה במאמרי אדהאמ”צ דברים ח”ב ע’ תרמד ואילך (נדפס גם באוה”ת תצא ע’ תתקפב ואילך). וראה גם קונטרס העבודה ע’ 30 (כ”ק אדמו”ר – תו”מ סה”מ שם).

(** ובאמת י”ל שהמבואר שם (ובהביאור – שם לט, ב) בענין קוצו של יו”ד הוא בחי’ מקיף דחי’, שהרי נתבאר שם שבחינה זו היא ביטול הרצון שלמעלה מטו”ד שלא להיות נפרד מאחדותו ית’ כו’, והרי מבואר כאן שזוהי בחי’ חכמה שבנפש (והיינו בחי’ חכמה הנעלמה, שהיא בחי’ חי’). משא”כ בחי’ יחידה – עיקרה הוא בבעלי תשובה דוקא, כי ענין זה בא ע”י ביטול המנגד, ואז הביטול הוא באופן אחר לגמרי (וי”ל שזהו ההפרש בין מסירת הרצון למסירת הנפש – ראה שניי תשובה נב, ד ואילך). ועפ”ז י”ל שזהו ההפרש המבואר שם בין בחי’ „ולא אבה הוי” אלקין לשמוע אל בלעם”, שהיא מצד שם הוי” שבנאצלים, ובין בחי’ „ויהפוך הוי” אלקין גו’”, הבאה ע”י תשובה דוקא, שהיא אהבה ד”בכל מאד”, בחי’ היחידה שלמעלה משם הוי” (ממעמקים קראתך הוי”).

ומ”ש בלקו”ת שם שבחי’ חכמה (יו”ד של שם הוי”) היא ביטול שע”פ טו”ד – י”ל שהכוונה לבחי’ חכמה הגלוי, שהיא נקודת החכמה המאירה בבינה (נקודה בהיכלא”), והיא כלולה בבחי’ נשמה, כדמצינו שלפעמים כללות בחי’ חו”ב נקראת נשמה (כ”ק אדמו”ר מוהרש”ב – סה”מ תרמ”ד ע’ רכג. תרנ”א ע’ לח).

ליקוטי אמרים

פרק יח

רנט

החכמה תחיה בעליה: קהלת
ז, יב. בספר גלגולים: פ"ב
(בעיקר).

מישראל ובחי' החכמה שבה עם אור א"ס ב"ה המלוכש
בה מתפשטת בכל בחי' הנפש כולה להחיותה מבחי'
ראשה עד בחי' רגלה כדכתיב החכמה תחיה בעליה
[ולפעמים ממשכים פושעי ישראל נשמות גבוהות
מאד שהיו בעמקי הקליפות כמ"ש בספר גלגולים]:

[כד, א]

ולפעמים ממשכים פושעי ישראל נשמות
גבוהות כו': צ"ע שייכות ענין זה למבואר קודם
לכן. ואולי י"ל שהשייכות היא: כיון שגם פושעי
ישראל יכולים להמשיך נשמות גבוהות – ע"כ צ"ל
שגם בהם יש מעין זה, כמבואר לעיל שגם פושעי
ישראל יש להם נפש, מעשר ספירות קדושות ..
שבתוכה מלובשת .. חכמה דאצילות שבה מאיר אור
א"ס ב"ה ממש".

(כ"ק אדמו"ר²⁷)

ולפעמים ממשכים פושעי ישראל נשמות
גבוהות מאד שהיו בעמקי הקליפות כמ"ש
בספר גלגולים: עיין מד"ר ר"פ חוקת¹⁰⁹: „מי יתן
טהור מטמא .. כגון אברהם מתרח כו"י¹¹⁰.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ¹⁰⁷)

להעיר¹¹¹ מהמבואר לעיל ספ"ב¹¹² ובלקו"ת
להאריז"ל איוב¹¹³. ועיין בספר הגלגולים.

(כ"ק אדמו"ר²⁷)

כמ"ש בספר גלגולים: לעיל¹¹⁴ (על מ"ש
ש, לפעמים נשמת אדם גבוה לאין קץ בא להיות בנו
של אדם נבזה ושפלי) לא הזכיר ספר גלגולים, אלא
רק לקוטי תורה וטעמי המצוות להאריז"ל (וכמה
לשונות גם הועתקו משם¹¹⁵) – כי מדבר שם אודות
כמה ענינים (קידוש עצמו וכו'), שבכולם מדובר
במקומות אלו כענין עיקרי (משא"כ בספר גלגולים,
שבו מדובר רק אודות פרט אחד מהענינים
המבוארים שם).

(כ"ק אדמו"ר¹¹⁶)

לא ציין כאן הפרק¹¹⁷ (בספר גלגולים) שבו מבואר

לפעמים. (111) אולי כוונת ההערה – שבמקומות המצויינים
המשכת הנשמות הגבוהות אינה מיוחסת לאבותיהם (כמ"ש כאן
„ולפעמים ממשכים פושעי ישראל נשמות גבוהות כו"י).
(112) ושם: „לפעמים נשמת אדם גבוה לאין קץ בא להיות בנו
של אדם נבזה ושפלי כו"י. (113) ד"ה מה ענינים (ושם: „ובזה
תבין ענין כמה אנשים גדולים לאין קץ שהם בני רשעים כו"י).
(114) פ"ב: (115) ראה „לקוטי פירושים" שם ד"ה כמ"ש האר"י
ז"ל. (116) „תניא בצירוף מ"מ, ליקוט פירושים, שינויי
נוסחאות" ע' שכא. (117) פ"ב.

וכיון שבחי' החכמה היא ענין עצמי, לכן גם הביטול
דחכמה הוא ביטול עצמי – ביטול שאינו מצד איזה
טעם והתבוננות (כמו הביטול שבהמדות), אלא הוא
ביטול עצמי מצד עצמו¹⁰⁰ (וכמו שאנו רואים באדם
למטה, שיש בני אדם שהם בטלים בעצם, ואינם
צריכים לטעם והתבוננות כו'). ומשום זה דוקא
ספירת החכמה היא כלי להשראת אוא"ס, כמבואר
לקמן¹⁰¹.

ומזה מובן גם בנוגע לנפש האדם, שכיון שאוא"ס
ב"ה מלוכש בבחי' החכמה שבנפש האדם יהי' מי
שיהי' מישראל (והו"ע נקודת היהדות שבכאו"א
מישראל), לכן יש בכאו"א מישראל ביטול עצמי
(היינו לא רק ביטול שמצד טעם והתבוננות, או מצד
שנמצא בד' אמות של מי שגדול הימנו, שביטול זה
אינו שוה בכל אלא יש בו חילוקי דרגות, אלא ביטול
עצמי שהוא שוה בכאו"א מישראל). וביטול זה
מתעורר כשכא לידי נסיון בדבר אמונה, ובכחו ה"ה
מוסר נפשו על קדושת ה'.

(כ"ק אדמו"ר¹⁰²)

החכמה תחיה בעליה: בלקו"ת¹⁰³ פי' ש„בעלי"י
הוא בינה. אבל י"ל ש„בעלי"י קאי על עצם הנפש,
בחי' הרצון שלמעלה גם מהשכל¹⁰⁴ (כמבואר
בלקו"ת¹⁰⁵), ואעפ"כ „החכמה תחיה בעלי"י, כי
החכמה היא אור, משא"כ הרצון הוא בחי' „ישת
חושך סתרו"י¹⁰⁶.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ¹⁰⁷)

„בעלי"י – היינו האדם.

(כ"ק אדמו"ר¹⁰⁸)

ד. לקו"ת תזריע כב, סע"ג ואילך. מאמרי אדה"ז תקס"ח ח"א ע'
שמא. סה"מ עטר"ת ס"ע תפד ואילך. תרצ"ו ס"ע 89 ואילך.
(100) ראה גם המשך תער"ב ח"א פרנ"ח. (101) פל"ה בהגהה.
(102) סה"מ תשכ"ז ע' קפד ואילך. (103) פ' ראה יח, ב.
(104) בכת"י 2, 6, 8: „מהחכמה" (כ"ק אדמו"ר – הערה לקיצורים
והערות שם (ע' קנה)). (105) ויקרא ד, ב. (106) תהלים יח,
יב. (107) קיצורים והערות ע' ק. (108) „תניא בצירוף מ"מ,
ליקוט פירושים, שינויי נוסחאות" ע' שכ. (109) במדב"ר פי"ט,
א. (110) ראה גם „לקוטי פירושים" לעיל פ"ב ד"ה הנה

הנה החכמה היא מקור השכל וההבנה והיא למעלה מהבינה שהוא הבנת השכל והשגתו והחכמה היא למעלה מההבנה וההשגה והיא מקור להן וזהו לשון חכמה כ"ח מ"ה שהוא מה שאינו מושג ומובן ואינו

חכמה כ"ח מ"ה: ת"ז תס"ט (צט, סע"ב. קב, ב. קיב, ב). מאורי אור מערכת מ"ם סקכ"ו.

הנעלם וקדמות השכל שבנפש המדברת". ובד"ה להשכילך בינה¹²⁰: „האין שהיא חכמתו יתברך". וכן משמע באגה"ק סי"ד¹²¹ וסט"ו¹²². וכן היא שיטת הרב המגיד בספרו אור תורה¹²³.

ועפ"ז צ"ע במה שפירש אדה"ז באגה"ק סי"ז שהחכמה היא בחי' ממלא כל עלמין, דלפי הנ"ל י"ל שהיא בחי' טובב כל עלמין. והדבר תלוי אם החכמה נקראת אצילות שבאצילות או בריאה שבאצילות¹²⁴. ועיין לקו"ת ביאור לד"ה וידבר אלקים פ"א¹²⁵.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ¹⁰⁷)

כאן (ובלקו"ת ד"ה מצה זו¹²⁶) הוא המקור למקומות שבהם מדובר איך שבחי' חכמה היא למעלה מהשתלשלות, משא"כ במקומות אחרים¹²⁷ מדובר שבחי' חכמה היא ראשית ההשתלשלות.

(כ"ק אדמו"ר מהר"ש¹²⁸)

ובפרטיות:

בחכמה יש ב' מדריגות¹²⁹: חיצונית החכמה – מה שהחכמה היא ראשית הגילוי וראשית ההשתלשלות; ופנימיות החכמה – מה שהחכמה היא למעלה מהשתלשלות, ואינה מתגלית באותו האופן ובאותו הסדר כמדריגה הא'. והן ב' הבחינות ד, „כח" ו, „מה" שבחכמה¹³⁰: בחי' „כח" שבחכמה הו"ע התפשטותה אל הבינה (חיצונית החכמה), ובחי' „מה" שבחכמה הו"ע התדבקותה אל הכתר (פנימיות החכמה).

וענינן בכח החכמה שבנפש: חיצונית החכמה – הוא ענין בריקת וסקירת השכל, דעם היות שהוא

עיקר פרט זה ובאריכות ובפרטיות (דלא כדלעיל¹¹⁸, שציין ל„ספר גלגולים פרק כ"ו).

ובטעם הדבר – י"ל בכמה אופנים: (א) כי התחלת ביאור ענין זה בספר גלגולים היא תיכף בתחלתו. (ב) כי מדובר ע"ד"ז בכמה מקומות בספר גלגולים. (ג) שכוונתו היא (לא לביאור כללות הענין בספר גלגולים, אלא) למה שבספר גלגולים קורא בשם כמה נשמות כיו"ב, וגם זה בכמה פרקים.

(כ"ק אדמו"ר¹¹⁶)

בספר גלגולים: בענין הציון ל„ספר גלגולים", ולא ל„שנר הגלגולים" – ראה „לקוטי פירושים" לעיל פ"ו ד"ה ובספר גלגולים.

הנה החכמה היא מקור השכל וההבנה והיא למעלה מהבינה שהוא הבנת השכל והשגתו והחכמה היא למעלה מההבנה וההשגה והיא מקור להן. ולכן מתלבש בה אור א"ס ב"ה כו': ועד"ז באגה"ת פ"ד: „היו"ד .. מרמזת לחכמתו ית' שהיא בבחי' העלם והסתר קודם שבאה לבחי' התפשטות וגילוי ההשגה וההבנה .. וככה ממש עד"מ .. בנשמת האדם .. יש בה בחי' שכל הנעלם המרומז באות יו"ד כו". ובאגה"ק ד"ה ויעש דוד שם¹¹⁹: „בחי' ח"ע שהוא מקור ההשכלה וההשגה .. והוא קדמות השכל קודם שבא לכלל גילוי השגה והבנה רק עדיין הוא בבחי' העלם והסתר .. ונקרא אבא יסד ברתא פ"ו כי הנה התהוות אותיות הדיבור .. הוא למעלה מהשכל המושג ומובן אלא משכל

ונעלם. וז"ש והחכמה מאין מצא, שעצמיות חכמה היא בחי' אין, אלא שתמצא שיסוד אבא הוא מתלבש ביסוד אימא שנק' בחי' יש כו". (126) צו יא, ד ואילך – בענין מוחין דאבא שהם למעלה מהשתלשלות כו'. (127) לקו"ת במדבר טו, סע"ד ואילך. ועוד. (128) סה"מ תר"ג ח"א ע' קנב. ע' קנו. (129) ראה גם שער האמונה בתחלתו, טו, א. שערי תשובה צח, ב ואילך. פירוש המלות ס, ג ואילך. מאמרי אדהאמ"צ בראשית ע' ח ואילך. שמע"צ ושמת" ע' א'תסט ואילך. דרושי תנונה ע' רמג ואילך. ע' רפת. ועוד. (130) ראה פרדס שבהערה 133. וראה גם הגהות לד"ה פתח אלי' תרנ"ח ע' סא. „לקוטי פירושים" לעיל פ"ג ד"ה חכמה. (131) קונטרס ומעין ע' 134 ואילך.

(118) פ"ו בהגהה. (119) ס"ה. (120) שם סי"א. (121) ושם: „הוא יתברך וחכמתו אחד .. ונק' בשם אוא"ס ב"ה שאין סוף ואין קץ למעלת וגדולת האור והחיות הנמשך ממנו יתברך ומחכמתו כו". (122) ושם: „החכמה היא מקור השכל המשיג את ה' כו". (123) ר"פ בראשית (א, א) ושם: „החכמה הוא האי"ן על דרך והחכמה מאי"ן תמצא". וראה בהערות וציונים לשם. ס"פ וירא (לח, א) ושם: „והאין נקרא חכמה ע"ד והחכמה מאין תמצא". (124) ראה בארוכה אוה"ת דרושים לחה"פ ע' תשלג ואילך. שה"ש ע' ד. ענינים ע' קפט. סה"מ תר"מ ח"א ע' קפח ואילך (וש"נ). (125) במדבר (דרושים לחה"ש) יז, א) ושם: „והגם שחכמה הוא ראשית הגילוי, היינו בחי' יסוד אבא, הארה בעלמא מבחי' אבא, בא לידי גילוי והתלבשות, אבל עצמיות אבא טמיר

ליקוטי

פרק יח

אמרים

וסא

היא למעלה מההבנה וההשגה והיא מקור להן; צ"ע כפל הלשונות וביאורם.

(כ"ק אדמו"ר²⁷)

החכמה היא מקור השכל וההבנה והיא למעלה מהבינה שהוא הבנת השכל והשגתו. . . והוא לשון חכמה כ"ח מ"ה שהוא מה שאינו מושג ומובן ואינו נתפס בהשגה עדיין; עיין פרדס ערך חכמה¹³³. ושם פירש ג"כ שחכמה הוא "חך מה"¹³⁴, לשון המתנה¹³⁵ (כמו, "ואליהו חכה את איוב"¹³⁶, ופרשי "המתין"), כלומר: תמתין ותבין, כי אין כאן השכלה. ועיין מאורי אור בערכו¹³⁷.

ועיין ביאורי הזהר פ' וארא¹³⁸ בענין "הבן בחכמה וחכם בבינה"¹³⁹. פ' אמור¹⁴⁰ עה"פ¹⁴¹, "וגם אמנה". פ' אחרי¹⁴².

ועיין זח"ג סא, א¹⁴³. ח"א כ, א¹⁴⁴. נ, ב¹⁴⁵. עד, א¹⁴⁶. ח"ג קצג, ב¹⁴⁷.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ¹⁴⁸)

החכמה היא. . . למעלה מההבנה וההשגה. . . ולכן מתלבש בה אור א"ס ב"ה דלית מחשבה תפיסא ביה כלל: עיין לקמן פל"ה בהגהה⁶⁵, שמבאר טעם אחר להתלבשות אור א"ס ב"ה בספירת החכמה דוקא. וצריך לבאר איך תרווייהו צריכי¹⁴⁹.

(כ"ק אדמו"ר²⁷)

והיא למעלה מהבינה; צ"ע, דהא ארוז"ל¹⁵⁰, נבונים לא אשכח, משמע שבינה היא למעלה מחכמה. ועיין פרשי דברים א, יג¹⁵¹; "זהו ששאל אריוס את ר' יוסי

דלא ידיע לסגיא זכוכא דילי. היכלא דאיהו לבושא להיא נקודה סתימא איהי נהירו דלית לי' שיעורא, ועם כל דא לאו דקיק וזכך איהו כהיא נקודה קדמא סמיר וגניז כו" (ובמפרשי הזהר שם – דקאי אחכמה ובינה). ושם: "תרין דלא אשתמעו, דא הוא חכמה עילאה סתימא דקיימא במחשבה דלא אתגליא ולא אשתמע, לבתר נפקא ואתגליא ועזר בחשאי דלא אשתמע, ההוא דאיקרי קול גדול דהוא דק ונפיק בחשאי – הובא ונתבאר באוה"ת וישב רסד, א. 146) ושם: "כד סלקא ברעותא דקוב"ה למעבד יקרא ליקרי, סלקא מגו מחשבה רעותא לאתפשטא, ואתפשט מאתר דאיהי מחשבה סתימא דלא אתיידע, עד דאתפשט ושריאי לבי גרון כו" (ובמפרשי הזהר שם – דקאי אחכמה ובינה). 147) ושם: "הוי' אלקי אתה ארוממך. . . הוי' רוא עילאה שירותא דנקודה עילאה סתימא דלא ידיע, אלקי רוא קול דממה דקה, ואיהי שירותא דקיימא לשאלה כו" – הובא ונתבאר במאמרי אדה"ז תקס"ח ח"א ע' רצא ואילך. ביאורה"ז להצ"צ ח"א ע' תקיג ואילך. 148) קיצורים והערות ע' קא. 149) וראה, "לקוטי פירוש" לקמן פי"ט ד"ה נשמת האדם (הא). 150) עירובין ק, א. 151) ד"ה ונבונים.

עדיין למעלה מהשגה ממש, לפי שהוא בבחי' נקודה כללית עדיין ואינו נתפס בהשגה, מ"מ הוא בבחי' שכל גלוי עכ"פ, שהרי כשנופל לו הברק המבריק ה"ה יודע את השכל בכללות עכ"פ; ופנימיות החכמה היא מה שלמעלה מטעם ודעת.

ובחי' "כח מ"ה" שבנפש המבוארת כאן, שהיא "מה שאינו מושג ומובן ואינו נתפס בהשגה עדיין", היא הבחינה העליונה שבחכמה.

(כ"ק אדמו"ר נוהרש"ב¹³¹)

מההמשך ומהלשון משמע (ואולי גם מוכח) שאדה"ז מדבר כאן במדריגה אחת בחכמה, ומפרש גם "כ"ח מ"ה" כענין אמת – כח שאינו מושג (ולא ש"החכמה היא מקור השכל וההבנה"ו, החכמה היא למעלה מההבנה וההשגה" הן שתי מדריגות, "כח" ו"מה").

ונקודת הביאור בדברי אדה"ז כאן – שבחכמה (שהיא מדריגה אחת) ישנם שני צדדים: מצד אחד – היא "מקור השכל וההבנה" [ולכן היא "מתפשטת בכל בחי' הנפש" (כדלעיל), וכשמתגלית – פועלת אפילו במחשבה דיבור ומעשה (כדלקמן)]; ומצד שני – זהו מקור ש"אינו נתפס בהשגה עדיין", ונמצא "למעלה מההבנה וההשגה" [ולכן אוא"ס מתלבש בו]. ושני צדדים אלה רמוזים בתיבות "כ"ח מ"ה": "כח" – מקור השכל; "מה" – שאינו מושג.

(כ"ק אדמו"ר¹³²)

החכמה היא מקור השכל וההבנה והיא למעלה מהבינה שהוא הבנת השכל והשגתו והחכמה

132) שיעורים בספר התניא ע' 211. 133) שער כג (שער ערכי הכינויים) פי"ח (ושם): "ופי חכמה ר"ל כ"ח מ"ה הוא, מה עולה במנין אדם. . . והרמוז על שם זה בחכמה, והכח רמוז אל הבינה. . . והנה נקראת חכמה בבחינה המתקרבת אל הבינה כו" (134) לפנינו בפרדס שם: "חכמה" 135) ראה גם אוה"ת שה"ש ע' תריח. 136) איוב לב, ד. 137) אות ח"ת סכ"ח (ושם: "חכמה גי' ע"ב עם הכולל כי ע"ב בחכמה, ולפי שבינה כלולה בו חכמה גי' ס"ג וי' אותיותיו". וראה יאיר נתיב שם: "מ"כ בשם הרב המחבר עפ"י שחכמה"ה הוא בסוד ע"ב וס"ג שז"ס משארז"ל הבן בחכמה וחכם בבינה"). 138) ביאורה"ז לאדהאמ"צ פת, סע"ד ואילך. 139) ס"י פ"א מ"ד. 140) שם קסד, א ואילך. וראה גם ביאורה"ז להצ"צ ח"א ע' תכא ואילך. 141) וירא כ, יב. 142) שם קנא, א ואילך. וראה גם ביאורה"ז שם ע' סג ואילך. 143) ושם: "מאי קדש, שלימותא דכולא דאיקרי חכמה עילאה, ומהאי אתר נגיד משח רבות קדישא בשבילין ידיעו לאתר דאיקרי בינה עילאה כו" (144) ושם: "נקודה קדמא הוה נהירו פנימא דלית לי' שיעורא למנדע זכיכו ודקיקו ונקיו דילי, עד דאתפשט פשיטו, וההוא פשיטו דהיא נקודה אתעביד חד היכלא לאתלבשא היא נקודה נהירו

מה בין חכמים לנבונים כו" (שמבאר מעלת הנבונים על החכמים)¹⁵².

וי"ל בשני אופנים:

(א) ע"ד ענין „אשת חיל עטרת בעלה“¹⁵³, שאף שמצד ענין זה יש מעלה באשה על האיש¹⁵⁴, מ"מ האיש הוא למעלה במדרגה.

(ב) היא הנותנת, שלפי שהחכמה גבוהה יותר מהבינה, על כן היא נשפלת למטה מהבינה (וכענין „יסוד אבא ארוך“¹⁵⁵). וכמבואר בפרקין, ש„אף מי שדעתו קצרה .. ואין לו לב להבין בגדולת א"ס ב"ה .. אעפ"כ קרוב אליו הדבר מאד" מצד בחי' חכמה שבנפש¹⁵⁶.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ¹⁵⁷)

והחכמה היא למעלה מההבנה וההשגה: עיין לקו"ת ביאור לד"ה אלה פקודי¹⁵⁸. אגה"ק ס"ד¹⁵⁹. קו"א ד"ה וצדקה כנחל¹⁶⁰.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ¹⁶¹)

וזהו לשון חכמה כ"ח מ"ה: פירוש הלשון „כח מ"ה“¹⁶¹:

תיבת „מה“ סובלת שני ענינים הפכיים: (א) „מה“ לשון מהות, מהו הדבר, וכמאמר¹⁶² „עשר ספירות בלי מ"ה“, היינו בלי מהות. (ב) „מה“ לשון העדר השגת מהות הדבר, כמו „מה פשפשת כו“¹⁶³, „מה זה“¹⁶⁴, „ומה ראו על ככה“¹⁶⁵, „מה שמו“¹⁶⁶. והוא לשון ביטול, כמו „ונחנו מה כי תלינו גו“¹⁶⁷.

ושני ענינים אלו ישנם ב„כח מ"ה“ – הכח שבנפש האלקית להימשך אחר שרשה ומקורה כדי להיכלל ולהידבק במהות ועצמות א"ס¹⁶⁸: „מ"ה“ לשון מהות – כי מה שנמשך הוא מהות ועצמות הנפש כולה (למעלה מראיית השכל והרצון והתענוג שבנפש כו), ודביקותה והתכללותה היא במהות ועצמות א"ס ממש; ו„מ"ה“ לשון ביטול והעדר המהות – כי כח זה שבנשמה הוא בבחי' ביטול עצמי, בהפשטת כל עצמותו ומהותו לגמרי מכל וכל, עד שאינו מרגיש עצמו כלל וכלל, וכאילו אינו במציאות כלל. ובאמת שני ענינים אלו היינו הך, כידוע שאו"ס אינו שורה אלא בבחי' תכלית הביטול¹⁶⁹, כי עומק רום אינו נמשך אלא בעומק תחת¹⁷⁰ [וכמ"ש¹⁷¹ „כי רם ה' ושפל יראה“, שפל דוקא, כי לפי ערך עצם הרוממות לא ישכון כי אם בעצם תכלית השפלות, וכמ"ש¹⁷² „מרום וקדוש אשכון ואת דכא ושפל רוח“], וכל שאינו בביטול עצמי כ"כ – לא יקרב למהותו ועצמותו כלל כידוע. ונמצא שבחי' מ"ה לשון העדר המהות הוא עצמו ענין מ"ה לשון מהות, כי כל עיקר מהות הנשמה האלקית הוא רק לדבקה במהותו ועצמותו כנ"ל, ודביקות זו היא עצמה ענין כח הביטול בעצם לתכליתו.

(כ"ק אדמו"ר האמצעי¹⁷³)

מ"ה: ע"ד „מה שמו“¹⁷⁴ .. ה' צבאות שמו“¹⁷⁵, וע"ד „מה רב טובך“¹⁷⁶.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ¹⁴⁸)

160 ושם: „המשכת נחל איתן הוא הארת חכמה עילאה שיאיר בפנימיות הלב ליבטל ביחודו ית' כו“¹⁶¹. בהבא לקמן – ראה גם מאמרי אדה"ו תקס"ח ח"א ע' שמא. פרשיות ח"ב ע' תרמד. ע' תשפו. ע' תתיח. ענינים ח"א ע' רלה. תוי"ח בראשית א. ג. ר"פ לך לך. חיי שרה קלג, א. וישלח קפה, ג. וישב רז, ד. תרומה שיב, ב. מאמרי אדהאמ"צ בראשית ע' ח. ע' קלג. ויקרא ע' תעא. ע' תשסו. תקע"ז הנחות ע' כת. המשך תרס"ו ע' תפ (וש"נ). 162 ס"י פ"א מ"ב ובמפרשים שם. 163 זהר בהקדמה א, ב. 164 שמות ד, ב. 165 אסתר ט, כו. 166 שמות ג, יג. משלי ל, ד. 167 בשלח טז, ז. 168 ראה בארוכה לקמן פי"ט. 169 וכדמצינו במשה רבנו, שדוקא לפי שהי' בתכלית הביטול בעצם (ונחנו מה“), לכן הי' א"ס ממש נגלה בנשמתו, „כאשר ידבר איש אל רעהו“ (תשא לג, יא). 170 ראה ס"י פ"א מ"ה. מאמרי אדהאמ"צ דברים ח"א ע' מג ובהנסמן שם. שעת"כ, א ובהנסמן במ"מ לשם. שער האמונה ית, א. שער היחוד בתחלתו (קט, א). 171 תהלים קלח, ו. 172 ישעי' נז, טו. 173 שער האמונה פ"ב (יו"ד, א ואילך). מאמרי אדהאמ"צ הנחות שם. 174 משלי ל, ד. 175 במדבר פ"ב, יא. זח"ג קצא, ב. וראה אוה"ת דרושים לשבועות ע' קעב. עקב ס"ע תקעא ואילך. האוינו ע' א'תרנו. דרושים לר"ה ע' ביתמו. נ"ך ע' קנא. וראה גם „לקוטי פירושים“ לעיל פ"ב ד"ה בני בכורי. 176 תהלים לא, כ. וראה

152 ועיין תו"א ר"פ לך לך (ושם: „התגלות עתיק הוא בנינה דוקא ולא בחכמה .. כי עתיק הוא מקור התענוגים, והתענוג הוא למעלה מן החכמה .. ובחכמה עצמה שהיא בחי' נקודה עדיין לא בא לידי גילוי כ"א ע"י בינה כו“). לקו"ת ר"פ ראה (ושם: „ההתבוננות בגדולת ה' .. יש לה מעלה יתירה על בחי' ביטול שמבחי' חכמה .. לפי שאין מחשבה תפיסא ב' כי אם הארה כל שהוא מבחינת חכמה אבל ההתבוננות הרי המחשבה תפיסא בכולא כו“). 153 משלי יב, ד. 154 ראה אגה"ק סכ"ט. תו"א ס"פ ויגש. ובכ"מ. 155 ע"ח שער הכללים פ"י. שכ"ט (שער הנסירה) פ"ח. וראה מאמרי אדהאמ"צ דברים ח"ב ע' שעה. תו"ח תצוה ח"ב של, א. וש"נ. 156 וראה גם ביאורו להצ"צ ח"א ע' רפ בביאור מאמר הרע"מ (זח"ב קפז, ב) עה"פ (תשא ל, טו) „והדל לא יעמיט“). 157 קיצורים והערות ע' ק. ביאורו"ז שם ע' תכו. 158 פקודי ו, ב ואילך (ושם: „החכמה הוא למעלה מבחי' בינה והשגה, דהיינו שמתגלה א"ס מה דלית מחשבה תפיסא כו, וענין גילוי זה הוא ביטול ההשגה וביטול הנשמות במציאת באור א"ס ב"ה דלית מחשבה כו, וכמ"ש בבניונים פ"ח כו“). 159 ושם: „בלהב יסוד האש האלקית שבלב יש ב' בחי', בחי' חיזונית ובחי' פנימיות .. ופנימי הלב היא .. למעלה מעלה מבחי' הדעת והתבונה שיוכל האדם להתבונן בלבו בגדולת ה' .. רק היא בחי' הארת חכמה עליונה שלמעלה מהבינה והדעת כו“.

ליקוטי אמרים

פרק יח

רסג

פתי יאמין לכל דבר: משלי יד, טו.

נתפס בהשגה עדיין ולכן מתלבש בה אור א"ס ב"ה דלית מחשבה תפיסא ביה כלל ולכן כל ישראל אפילו הנשים ועמי הארץ הם מאמינים בה' שהאמונה היא למעלה מן הדעת וההשג' כי פתי יאמין לכל דבר וערום יבין וגו' ולגבי הקב"ה שהוא למעלה מן השכל והדעת

עמך: רצונו לומר שהאמונה בהקב"ה צ"ל כמשל אמונת הפתי לכל דבר, שלא יקשה מהשכל נגד האמונה האמיתית¹⁸⁴. והיינו מ"ש¹⁸⁵, "יקר מחכמה וכבוד סכלות מעט", שלגבי הקב"ה יחשיב את עצמו פתי וסכל, להיות מאמין¹⁸⁶. וכן משמע במדרש¹⁸⁷ עה"פ¹⁸⁸, "יונתי בחגווי", שבנ"י הם בבחי' כיונה פותה"¹⁸⁹, וממשיך "אצל"י הם כיונה כו", היינו שבנ"י הם בבחי' "פתי", "יונה פותה" לגבי אמונתם בקב"ה. והרי נאמר¹⁹⁰, "שומר פתאים ה'"¹⁹¹. וע"ז נאמר¹⁹², "עדות ה' נאמנה מחכימת פתי", היינו שימשכו החכמה והדעת באמונה¹⁹³.

ומ"מ עדיין קשה בכוונת דברי אדה"ז, ובהקדים:

הנה אמונה ואמת הן ענין אחד¹⁹⁴, כי "אמן" (השורש דתיבת "אמונה") ענינו קיום¹⁹⁵, וכן הוא ענין "אמת" – דבר שיש לו קיום (היפך "נהרות המכזבים"¹⁹⁶). ולכן האמונה היא על דבר אמיתי דוקא (וכ"כ חכמי המחקר¹⁹⁷ שהאמונה היא "הצטייר האמת בנפשו").

עיי"ש בארוכה). (184) ובזה יש לפרש דרשת רז"ל (סנהדרין ד, ב. מנחות לד, ב) על תיבת "טטפת", "טט פת" – ש"פת" רומז שצ"ל בבחי' "פתי יאמין" לגבי הקב"ה. (185) קהלת יו"ד, א. (186) וראה כוורי מאמר ג פ"א: "איך אייחס העוול אל חכם שנתברר לי צדקו .. האומר על זה שיהי' אלא לחכמה שאינני משיגה, ואצדיק מי שנקרא הצור תמים פעלו". (187) שהש"ר פ"ב, יד (א). (188) שה"ש ב, יד. (189) הושע ז, יא. (190) תהלים קטז, ו. (191) ראה יבמות יב, ב. עב, א (ועוד). ולכאורה הכוונה – שמשם מוכח דלא קאי רק על פתאים כפשוטו. (192) שם יט, ת. (193) וראה שמו"ר פכ"ז, ו (ושם: "וישמע יתרו, הה"ד (משלי יט, כה) לץ תכה ופתי יערים, וכה"א (שם כא, יא) בעונש לץ יחכם פתי. עמלק ויתרו היו בעצה עם פרעה, כשראה יתרו שאבד הקב"ה את עמלק מן העוה"ז ומן העוה"ב תוהא ועשה תשובה .. הוי לץ תכה זה עמלק ופתי יערים זה יתרו"). (194) ולפי דעת הרד"ק במכלול (ספר השרשים שורש אמן) והקונקורדנציא (מאיר נתיב שורש אמן) שתיהן משורש אחד, ר"ל ש"אמת" היא ג"כ מלשון "אמן", ומשפטה "אמת", והנו"ן נשמטה. (195) ראה חדא"ג מהרש"א סנהדרין קי, סע"ב. (196) פרה פ"ח מ"ט. (197) ס' העיקרים מאמר א פ"ט (ולפנינו שם: "האמונה בדבר הוא הצטייר הדבר בנפש").

ולכן מתלבש בה אור א"ס ב"ה: ראה "לקוטי פירושים" לעיל ד"ה חכמה דאצילות.

ולכן כל ישראל .. הם מאמינים בה' שהאמונה היא למעלה מן הדעת וההשג': עיין תו"א ד"ה ענין הברכות¹⁷⁷. לקו"ת ד"ה וידעת היום¹⁷⁸ וביאורו¹⁷⁹. סד"ה תחת אשר לא עבדת¹⁸⁰.

ועיין פרדס ערך אמונה¹⁸¹. מאורי אור בערכו¹⁸².

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ¹⁴⁸)

שהאמונה היא למעלה מן הדעת וההשג' כי פתי יאמין לכל דבר: הפסוק "פתי יאמין לכל דבר" אינו ראי' שהאמונה היא למעלה מן הדעת וההשגה, אלא שהאמונה אינה ענין של דעת והשגה. ולהעיר מלקו"ת ד"ה וידעת הא'¹⁸³.

(כ"ק אדמו"ר²⁷)

שהאמונה היא למעלה מן הדעת וההשג' כי פתי יאמין לכל דבר .. ולגבי הקב"ה .. הכל כפתיים אצלו ית' כדכתיב .. בהמות הייתי

אוה"ת עקב שם (ע' תקעג). (177) בראשית ו, סע"א (ושם: "הנה כל ישראל מאמינים בני מאמינים כו', מה שנלאו חכמי הפילוסופים והמחקרים להבין בשכלם, כי האמונה היא למעלה מן ההשגה והשכל, ואפי' מההשגה שבשרש נפש האלקית שבישראל דמוליה חזי כו"). (178) ואתחנן ד, א ואילך (ושם: "ביאור ענין דעת וענין אמונה .. כי באמת זה שהעולם קורין בשם אמונה להאמין מה שהקב"ה מחי' את כולם והוא ברא את כל העולמות מאין ליש, טועים הם שאין צריך לזה אמונה שהרי זה נרגש בבחי' ראי' .. ולכן אין זה נקרא בשם אמונה בלשון הקודש אלא בשם דעת .. אך הנה דעת והרגשה זו היא בבחי' ממלא כל עלמין, אבל בבחי' סובב כל עלמין .. לא שייך דעת והרגשה שאין נתפס בשום שכל והשגה .. אלא זו היא בחי' אמונה כו"). (179) שם ה, ריש ע"ג (ושם: "בחי' אמונה היינו אע"פ שאינו משיג להיות כאילו רואה כו' ועכ"ז מאמין ומקבל האמת"). (180) תבוא מג, ג (ושם: "אשת חיל עטרת בעלה היא האמונה שמלא כה"כ אף בלי התבוננות יקרה מאד למעלה .. ומפני שנתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים היא האמונה הפשוטה נעשית עטרת לראשו כו"). (181) שער כג (שער ערכי הכינויים) פ"א. (182) אות אל"ף סצ"ב. (183) ואתחנן ד, א (ושם: "צריך להקדים ביאור ענין דעת וענין אמונה שהם שתי מצוות, כי הנה כתיב דע את אלקי אביך .. וכתוב ויאמין בה",

כי אז האמת מסייעת לאמונה¹⁹⁸, כמארז"ל¹⁹⁹, ניכרין דברי אמת". וזהו שהאמונה, שהיא בחי' המלכות, מקבלת מהתפארת הנקראת אמת, שבה מאירה בחי' "אני ראשון ואני אחרון"²⁰⁰ (וכמו שאנו אומרים²⁰¹ "אמת ואמונה כל זאת כו"²⁰²).

[ואף שיש ג"כ אמונות כוזבות, כמו מה שאמרו הנשים לירמיה'²⁰³, "ומן אז חדלנו לקטר כו"²⁰⁴ – הרי אין בהן ענין הקיום (שהוא הפירוש ד"אמונה", כנ"ל), כי "קושטא קאי"²⁰⁵, משא"כ "שקר אין לו רגלים"²⁰⁶ (וזה סוד הנחש שנקצצו רגליו²⁰⁷)].

וא"כ קשה איך ממשיך אדה"ז את האמונה בקב"ה לאמונת הפתי ("ולגבי הקב"ה .. הכל כפתיים אצלו ית'") – דלכאורה האמונה בקב"ה אינה כלל מענין אמונת הפתי, שהרי הפתי "יאמין לכל דבר" (אף שאינו אמת), כי אמונתו נמשכת רק מצד פתיותו ולא מהדבר שמאמין בו, משא"כ האמונה בקב"ה היא בהאמת דוקא, שבאופן זה מסייעת האמת לאמונה²⁰⁸.

ונראה לפרש בכוונת אדה"ז, שהביא המשל מאמונת הפתי כדי לומר שהאמין בקב"ה, מאחר שעיקר אמונתו היא בהאמת – עושה עצמו כפתי על פרטי הענינים, שבהם אין לאדם יד כלל, ולכן לא שייך כ"כ לומר בהם שהאמת מסייעתו (כגון אמונת תחיית המתים, שאף שהסברא נותנת שצ"ל שכל שמה יהי השכר ברוחניות). וזהו שמביא ע"ז אדה"ז את הכתוב "בהמות הייתי עמך", שהוא ע"ד ענין "אדם ובהמה תושיע הוי"²⁰⁹, וארז"ל²¹⁰ "אלו בני אדם שהן ערומין בדעת ומשימין עצמן כבהמה"²¹¹.

ועל זה שייך ענין "כיונה פותה", לשון פיתוי והסתה, שנפתה ומאמין להקב"ה אף שהענין מוקשה. וכמו שמצינו באברהם, שלא הרהר אחר הקב"ה בענין

העקידה, אף שהי' מקום לתמוה "אתמול אמרת²¹² כי ביצחק יקרא לך זרע כו"²¹³. ועד"ז בענין רבי עקיבא, שהי' מקום לטענה "זו תורה וזו שכרה"²¹⁴.

ופתיות ובהמיות זו אינה חסרון, מאחר שהאמונה בעצם אינה כלל ע"ד "פתי יאמין", אלא ע"ד "אמת ואמונה", ורק באיזה ענינים פרטיים שאין בהם מבוא לדעת כלל – בהם האמונה היא בבחי' "בהמות הייתי עמך".

אמנם גם ביאור זה אינו מספיק, דכיון שגם הדברים הפרטיים (כגון האמונה בתח"מ) הם אמת, הרי גם אמת זו מסייעת לאמונה, ואינה דומה לאמונת הפתי שאין בה שום סיוע מהדבר שמאמין בו.

ועל כן נראה בכוונת אדה"ז, שהמשל מאמונת הפתי הוא בדרך קל"חומר. והיינו, שהאדם צ"ל חזק מאד באמונתו, ואל יפול לבו משום דבר שנראה לו תמוה, ולזה ידון ק"ו מאמונת הפתי: אם הפתי מאמין לכל דבר (אף שאין לאמונתו סיוע מצד האמת), מאחר שאינו משיג החכמה – ק"ו לגבי הקב"ה, שהוא האמת, אלא שא"א להשיגו [וזהו "הכל כפתיים אצלו ית'"] – לא פתיות שהיא חסרון כפתיות הפתי ממש, אלא שהחכמה אינה משגת אותו כשם שהפתי אינו משיג את החכמה], שבוודאי שצריך להאמין לכל דבריו ולא להקשות עליו קושיות, שהרי החכם הוא כמו הפתי אצלו, ואיך יקשה הפתי על החכם.

ונמצא שהאמונה בקב"ה שוה לפתיות הפתי בצד אחד – שאין ערוך השכל לגבי הקב"ה, כשם שאין ערוך הפתי לגבי החכמה; אבל אינה שוה לה לגמרי, כי האמונה בקב"ה היא אמונה באמת, משא"כ האמונה ש"פתי יאמין".

ועפ"ז מובן שאין כוונת אדה"ז לומר שיש מעלה בפתיות על החכמה, ואדרבה – מעלת התורה היא

השקר דהיינו אמונות כוזבות בנביא להאמין במה שלא דבר ה"ו. וראה גם שם ה, ד. 205) שבת קד, א. 206) אותיות דר"ע בתחלתו. ת"ז תכ"ב (סו, א). של"ה קכב, א. 207) זח"א קעא, א ובזהרי חמה שם. וראה גם אוה"ת בראשית תקעת, א. ועוד. 208) ומה שנאמר במרע"ה "פתי יאמין גו" (ראה "לקוטי פירושים" לקמן ד"ה פתי) – זהו בקטנתו דוקא. 209) תהלים לו, ז. 210) חולין ה, ב. וראה גם לקו"ת ויקרא ו, ד. 211) לכאורה הכוונה לפרש ענין זה ע"ד הנ"ל בפנים – שעצם האמונה היא בבחי' אדם, "בדעת ובכינה ובהשכל" (לשון הציצ"י בקיצורים והערות שם), ורק לענין פרטי הענינים משים עצמו כבהמה. 212) וירא כא, יב. 213) ב"ר פנ"ו, ח. פרש"י וירא כב, יב. 214) ברכות סא, ב. מנחות כט, ב.

198) וכ"כ הפילוסוף הרלב"ג, שלאחר שמביא (בספרו מלחמות השם מאמר שישי) כמה מופתים על ענין אמונת חידוש העולם, מוסיף (שם פט"ו) ומביא ראיות ממה שהחכמות היו חסרות בזמן הקדום וברבו ימים ושנים הן נשלמות, ועוד ראיות כיו"ב, ומסיים: "וזה מסגולת האמת, שהוא מסכים לעצמו מכל צד", הרי שהאמת נותנת כח באמונה. 199) סוטה ט, ב. 200) ישעי' מו, ד. וראה ב"ר פפ"א, ב. 201) ברכות ק"ש של ערבית. 202) ראה מאמרי אדה"ז תקס"ה ח"ב ע' תשמ. סידור עם דא"ח קיב, ג. אוה"ת ואתחנן ע' קעג ואילך. 203) ירמיה' מד, יח. 204) עיין לקו"ת ואתחנן ד, ד (ושם): "בבית ראשון .. הי' התגברות כנגד אמונת אלקות, והנשים שהיו מבכות את התמוז אמרו מעת חדלנו לקטר למלכת שמים חסרנו וגו', וכך היו נביאי

ליקוטי אמרים

פרק יח

רסה

ואני בער ולא אדע גו' ואני
תמיד עמך גו': תהלים עג,
כב"ג.

ולית מחשבה תפיסא ביה כלל הכל כפתיים אצלו ית'
כדכתיב ואני בער ולא אדע בהמות הייתי עמך ואני
תמיד עמך וגו' כלומר שבזה שאני בער ובהמות אני
תמיד עמך ולכן אפי' קל שבקלים ופושעי ישראל

(כ"ק אדמו"ר²¹⁵)

כדכתיב ואני בער ולא אדע: פסוק זה הובא גם
לקמ"ץ²²⁵, ושם מקדים אדה"ז: "וזה"ש אסף ברוח
הקודש בעד כל כנסת ישראל שבגולה".

וטעם החילוק – כי הם שני ענינים שונים:

המדובר בפרקין הוא אודות הארת אוא"ס בנשמה,
וע"ז מסביר אדה"ז (כאופן המוכן גם לשכל אנושי),
שאוא"ס מאיר דוקא "בוזה שאני בער". ובוזה אין
נפק"מ כלל בין זמן הגלות לזמן ביהמ"ק, ובין חכמה
ומלכות, שהרי "הכל כפתיים אצלו ית'". וכיון
שהענין מובן גם ע"פ שכל אנושי – הרי אין זה שייך
לרוח הקודש דוקא.

משא"כ לקמן מדובר אודות התייחדות הנפש באוא"ס
(ע"י קיום המצוות), וע"ז מסביר שאע"פ שהחומר
"לא נודרך ומחשיך עיני הנפש מראות מראות
אלקים", מ"מ מתייחדת הנפש באוא"ס, ו"לכן חייבו
רז"ל לקום ולעמוד מפני כל עוסק במצוה", דהיינו
בכל זמן – גם בגולה (שהחושך גדול יותר), ובנוגע
לכל כנסת ישראל ("אף אם הוא בור ועם הארץ").
ולכן מקדים שם אדה"ז שאמירת אסף, ואני בער
ולא אדע"ה היא "בעד כל כנסת ישראל שבגולה",
ומבאר מנא לי' לאסף ענין זה (שהרי אינו מבאר
באופן המובן לשכל אנושי) – "ברוח הקודש".

(כ"ק אדמו"ר²²⁶)

ולכן אפילו קל שבקלים .. מוסרים נפשם על
קרושת ה' .. ואין מוסרי" נפשם מחמת דעת

הגשמיות ע"ד אדה"ר קודם החטא, ולכן הי' פושט בגדיו, שמורה
על הפשטת הלבושים מהשכל האנושי (וראה גם מאמרי אדה"ז
תקע"ב ע' יג. סה"מ תרל"ב ח"א ע' עת. תרל"ד ע' ר. תרס"ב ע' רצה
ואילך. ה"שית' ע' 118. תשט"ו ע' עו ואילך). (220) בראשית
שם, ז. (221) שמות ג, ו. (222) ומ"מ אין זה סותר לענין
"משה זכה לבינה", ד"ל שלבחי' בינה זכה בדרך השגה, משא"כ
על בחי' ח' דאדה"ר אינו שייך השגה, מאחר ד"לית מחשבה
תפיסא ב' כלל" ולכן "הכל כפתיים אצלו ית'", אלא בחי' אמונה
בלבד. (223) סה"מ תרל"ג ח"א ע' קנא ואילך. (224) כברוב
המקומות: תהלים קטו, ו. משלי א, ד. ועוד. (225) פמ"ו (הובא
גם בלקוטי הגהות המיוחס להצ"צ). (226) "תניא בצירוף מ"מ",
ליקוט פירושים, שינויי נוסחאות" ע' שכו.

שהיא "מחכימת פתי"¹⁹². ובמדרש תהלים²¹⁵: "ולמה
היא מחכימת פתי, שהיא נאמנה", ור"ל שע"י התורה
מאמין רק בהאמת (כנ"ל).

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ²¹⁶)

פתי יאמין לכל דבר: במדרש²¹⁷ דרשו פסוק זה על
משרע"ה בתחילת נבואתו.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ¹⁴⁸)

ומזה מוכח שאין הכוונה לפתי כפשוטו, דאל"כ
תמוה איך קראו למשה פתי, אלא עכצ"ל דהיינו לפי
ש"הכל כפתיים אצלו ית'", שהיא מעלה גדולה.
ליתר ביאור:

מדריגת משה מצ"ע – היא מדריגת הבינה
(כדמצינו²¹⁸ שמשה זכה לבינה), שהיא בחי' נשמה
בלבד. והיא למטה ממדריגת אדה"ר קודם חטא עץ
הדעת טוב ורע²¹⁹, שהיא בחי' ח' (כמ"ש²²⁰ "ויפח
באפיו נשמת חיים גו'"), והיא בחי' החכמה (כמ"ש⁸⁴
"והחכמה תחי'") שהיא האמונה שלמעלה מן השכל.
וע"י האמונה שהאמין משה בקב"ה בתחלת
התגלותו, כשאמר לו הקב"ה "אנכי אלקי אביך"²²¹
– דהיינו ע"י שהי' בבחי' "פתי יאמין לכל דבר",
שהבין ש"הכל כפתיים אצלו ית'", ולכן האמין לכל
דברי הקב"ה – זכה אז להיות במדריגה כמו מדריגת
אדה"ר²²².

(כ"ק אדמו"ר מהר"ש²²³)

כפתיים: המקור ללשון רבים באופן זה (ולא
"פתאים"²²⁴): תהלים קיט, קל. משלי כב, ג.

(215) עה"פ. (216) קיצורים והערות ע' קא ואילך.
(217) שמו"ר רפ"ג (הובא גם ב,מראה מקומות, הגהות והערות
קצרות לספר של בינונים). (218) ראה ר"ה כא, ב. זחר ח"ב קטו,
א. ח"ג רכג, א. וראה בארוכה לקו"ש ח"ו ע' 244. ע' 250 ואילך.
(219) וז"ש (בראשית ב, כה) "ויהיו שניהם ערומים גו' ולא
יתבוששו", שלא הי' צריך ללבושי השכל האנושי. ועד"ז הוא ענין
הנביאים, כמ"ש (מלכים ב, טו, יא) "מדוע בא המשוגע הזה אליך",
ופי' במצו"ד, כן קראו את הנביא, לפי שבעת שהי' מתבודד
בנבואה הי' נדמה להם כמשתגע על כי לא פנה אז בעניני העולם".
וזהו ג"כ מ"ש גבי שאול (שמואל א, יט, כד) "ויפשוט גם הוא את
בגדיו", כמבואר באוה"ת (דרושים לחה"ס ע' א'תשטו ואילך)
שהנביא בעת שהיתה שורה עליו רוח הנבואה הי' בא לכלל הפשטת

ליקוטי אמרים

[כד, א]

מוסרים נפשם על קדושת ה' על הרוב וסובלים עינים קשים שלא לכפור בה' אחד ואף אם הם בורים ועמי הארץ ואין יודעים גדולת ה'. וגם במעט שיודעים אין מתבונני כלל ואין מוסרי נפשם מחמת דעת והתבוננות בה' כלל. אלא בלי שום דעת והתבוננות רק כאלו הוא דבר שאי אפשר כלל לכפור בה' אחד בלי שום טעם ומענה ומענה כלל והיינו משום שה' אחד מאיר

שבקלים, כיון שבאותה שעה שייך שיעבור עברות אחרות.²³³

(כ"ק אדמו"ר²³⁴)

קל שבקלים: אין לנו שום מושג באותו, קל שבקלים שאודותיו מדבר אדה"ז בספר התניא.

(כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ²³⁵)

מוסרים נפשם.. על הרוב: והמיעוט שאפשר שאין מוסרים נפשם – ה"ז מפני שזוהי פעולה, בלי אמונה בלב כלל, כמ"ש לקמן²³⁶.

(כ"ק אדמו"ר²³⁷)

מוסרים נפשם.. כאלו הוא דבר שאי אפשר כלל לכפור בו: כלומר: המס"נ אינה מצד הרצון (היינו שאפשר לו שלא למסור את נפשו, אלא שרוצה למסור את נפשו מצד אהבתו לקב"ה²³⁸), אלא מפני שאינו יכול ("שאי אפשר כלל") באופן אחר. והיינו מפני שמס"נ היא גילוי היחידה²³⁹ שאין כנגדה לעו"ז ("בבואה²⁴⁰ דבבואה לית להו")²⁴¹.

וצריך לומר²⁴², דזה שמצד היחידה אי אפשר להיות

והתבוננות בה' כלל: כי בהשגה אין התוקף הנצרך לזה (דלכאורה, כאשר אדם מבין ומשיג איזה ענין בהשגה טובה, הרי הי' צריך להיות בתוקף גדול מזה, ומ"מ אנו רואים במוחש שאין בהשגה תוקף זה), שהרי השכל אינו מחייב את ענין המס"נ²²⁷ (ולכן אין בתורה טעם על מס"נ, אלא על אהבה שע"פ טעם ודעת בלבד, כמ"ש²²⁸, "לאהבה את ה' אלקיך גו' כי הוא חייך", כי מס"נ היא למעלה מהטעם²²⁹).

(כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ²³⁰)

ולכן אפילו קל שבקלים.. מוסרים נפשם.. משום שה' אחד מאיר ומח" כל הנפש ע"י התלבשותו בבחי' חכמה שבה בו: והיינו מפני שיסוד אבא ארוך¹⁵⁵, ומתפשטת הארתו עד עקבי העשי, משא"כ הדעת וההשגה שמבחי' בינה – רק "עד הוד אתפשטת"²³¹.

(כ"ק אדמו"ר מוה"ש²³²)

אפילו קל שבקלים.. מוסרים נפשם בו: ומ"מ, גם בשעה שעומד מוכן למסור נפשו ממש, נקרא, קל

הענינים הם באין ערוך לגבי אוא"ס. (239) ראה בארוכה "לקוטי פירושים" לעיל ד"ה אין סוף (הא') ובהערות שם. (240) יבמות קכב, א. וש"נ. וראה לקו"ת תצא לו, ג. מאמרי אדאמ"צ דברים ח"ב ס"ע תקמב ואילך. ובכ"מ. (241) וראה המשך תרס"ו ע' שנה ואילך, דוהו שענין המס"נ הוא בקדושה דוקא, דהמס"נ שיש בס"טא היא, "שהוא רוצה למסור נפשו, לא שהוא מוכרח לזה", משא"כ בקדושה, המס"נ היא מצד תוקף ההתקשרות שלו באלקות, שא"א לו כלל לזוז מזה וא"א להיות באופן אחר ח"ו, ולכן הוא מוסר נפשו, גם שאינו רוצה בזה באמת, כי רוצה הוא לחיות". (242) ראה גם לקו"ש ח"ד ע' 1340 ואילך, ובהערה 14.

(* אבל לא ממש, כי אהבה זו היא מצד הנשמה, ורק שמתעוררת ע"י ההתבוננות (קונטרס העבודה ע' 18 ואילך. ובכ"מ. וכ"מ גם בתו"ח שמו"ת שסד, ד).

(227) מאמרי אדה"ז תקס"ו ח"א ע' שלו. ובכ"מ. וראה גם תו"א (הוספות) מג"א קכ, ד. לקו"ש ח"כ ע' 75 ואילך. (228) נצבים ל, כ. (229) תו"א מג"א צט, ב. לקו"ת ויקרא ד, ג. ועוד. (230) סה"מ תרפ"א ע' שלא. תרפ"ה ע' ס. תרפ"ו ס"ע מט ואילך. ע' קכה. תרפ"ח ע' קכא. תש"ב ע' 140. (231) זח"ג רכג, ב (ברע"מ). ע"ח שכ"ט (שער הנסירה) פ"ז. טעמי המצוות להרח"ו ס"פ שמיני. וראה מאמרי אדה"ז הקצרים ע' תמח. אמרי בינה שער התפילין קפז, ד ואילך. (232) סה"מ תרמ"ב ע' שית. (233) ואין סתירה לזה ממש בקונטרס העבודה (ע' 32) שכשבא לידי מס"נ בפר"מ על קדה"ש, "זה בודאי פועל על נפשו הבהמית הטבעית לשנותה ולהפכה לגמרי" – כי המדובר שם הוא בכללות, אבל בנוגע לפרטים אפשר להיות ככפנים. (234) לקו"ש ח"ח ע' 5. (235) סה"ש תרצ"ט ע' 303. (236) ספי"ט. (237) לקוטי ביאורים בספר התניא ע' קלג. (238) שרצון זה הוא דוגמת* הרצון שע"פ טעם, מצד זה שכל

ליקוטי אמרים

פרק יח

רסז

ומחיה כל הנפש ע"י התלבשותו בבחי' חכמה שבה
שהיא למעלה מן הדעת והשכל המושג ומובן :

ואפשרות להיות נפרד ח"ו [וע"ד, להחליפם באומה
אחרת איני יכול²⁴⁵, שזהו מצד הבחירה שהקב"ה
בחר בישראל בבחירתו החפשית]²⁴⁶.

(כ"ק אדמו"ר²⁴⁷)

באופן אחר – אין זה שהיא מוכרחת בזה (שהרי ענין
הבחירה הוא „עמוד התורה והמצוה”²⁴³, והבחירה
היא מעיקרי מעלת עבודת האדם²⁴⁴), אלא שהבחירה
שלה בהעצמות היא השוללת שלא יהי' נתינת מקום

קיצור פרק יח

למעלה מן השכל המושג, ולכן מתלבש בה אוא"ס
ד„לית מחשבה תפיסא ב'י כלל”.

ולפי שאוא"ס ב"ה מלוכש בבחי' חכמה שבנפש
האדם, אפי' בבורים ועמי הארץ – לכן אפי' קל
שבקלים יכול למסור נפשו על קדושת השם בלי שום
התבוננות, כאילו הוא דבר שאי אפשר כלל לכפור
בה' אחד. והיינו משום שה' אחד מאיר ומחי' נפשו
ע"י התלבשותו בבחי' חכמה שבה, כנ"ל.

יבאר דלפי שהאבות היו מרכבה (עיין פל"ד³²) זכו
להמשיך נר"ן לבניהם אחריהם עד עולם מעשר
ספירות דקדושה דאבי"ע, וע"כ אפי' מי שיש לו רק
נפש דנפש דעשי', מאחר שהיא מעשר ספירות
דקדושה היא כלולה גם מחכמה דעשי', שבתוכה
חכמה דאצילות, שבה מאיר אוא"ס ב"ה. והטעם
שואוא"ס ב"ה מתלבש בחכמה – לפי שהחכמה היא

קיצור שני

בקל שבקלים. ולשון חכמה הוא כ"ח מ"ה, מה שאינו
נתפס בהשגה, והוא ענין כח האמונה שהוא למעלה
מן הדעת. ולכן אפילו קל שבקלים מוסר נפשו וסובל
עינויים קשים על קדושת השם, בלי שום טעם
והתבוננות, רק כאילו הוא דבר שאי אפשר בשום
אופן לכפור ח"ו בה' אחד. והיינו משום שה' אחד
מאיר ומחי' את הנפש ע"י התלבשותו בבחי' חכמה
שהוא למעלה מן הטעם והדעת כו'.

נתבאר בתוספת ביאור מלת „מאד” הנ"ל: אף גם מי
שדעתו קצרה ואין לו לב להבין בגדולת ה' להוליד
דחילו ורחימו אפילו במוחו, אעפ"כ קרוב הדבר לשמור
ולעשות ולקיים את כל התומ"צ ע"י האהבה המסותרת
שבלב כנסת ישראל. ומבאר היטב שורש אהבה זו,
אשר היא ירושה לנו, ואיך נכלל בה גם דחילו.

וענין שורש אהבה המסותרת הוא כח הא"ס ב"ה
המלוכש בבחי' חכמה שבנפש האדם מישראל, אפילו

לקוטי הגהות – מיוחס להצ"צ

ענין יו"כ פ"ג²⁴⁹: „אהבה רבה שבנפש האלקית
הכלולה בחכמה שבנפשו”. ועיין לעיל פט"ו²⁵⁰
ולקמן פמ"ד²⁵¹ בענין אהבה מסותרת.

אהבה מסותרת שבלב כללות ישראל: עיין
לקו"ת ביאור לד"ה בשעה שהקדימו פ"ב²⁴⁸:
„שהאהבה המסותרת היא מבחי' ח"ע”. ד"ה לבאר

מאבותינו לכלל ישראל וכמ"ש לקמן²⁵¹. ושם: „אחת היא
אהבה הכלולה מכל בחי' ומדרגות .. והיא שוה לכל נפש מישראל
וירושה לנו מאבותינו .. ואהבה רבה וגדולה מזו והיא מסותרת
ג"כ בכל נפש מישראל בירושה מאבותינו .. ולהוציא אהבה זו
המסותרת מהעלם וההסתר אל הגילוי להיות בהתגלות לבו
ומוחו לא נפלאות ולא רחוקה היא אלא קרוב הדבר מאד כו'”.

243 רמב"ם הל' תשובה פ"ה ה"ג. 244 סה"מ תר"ס ע' ח
ואילך. 245 פתיחתא דרות רבה ג. ובכ"מ. 246 ראה
לקו"ש חי"ט ע' 281 ואילך, ובהערות שם. 247 תר"מ סה"מ
ח"א ע' צב. ח"ב ע' מא. ח"ג ע' עא. ח"ד ע' רו. ע' רי.
248 במדבר יד, ד. 249 דרושים ליוה"כ סח, ג. 250 „די
לו באהבה מסותרת אשר בלב כללות ישראל .. אהבה זו
המסותרת אינה פעולתו ועבודתו כלל אלא היא ירושתנו

לקל שבקלים: עיין לעיל פ"ב²⁵². פי"ד²⁵³.

הנה החכמה בו': עיין לקו"ת ד"ה אלה פקודי פי"ד²⁵⁴: „בחי' יו"ד הוא בחי' ביטול אליו ית' שלמעלה מדעת ושכל המושג וכמ"ש בבינונים פרק י"ח. ביאור לד"ה הנ"ל פ"ב²⁵⁵: „וכמ"ש בבינונים פי"ח והחכמה הוא מקור השכל כו". ביאור לד"ה מי מנה פ"ב²⁵⁶: „וחכמה עילאה שהוא למעלה ג"כ מההשגה וכמ"ש בסש"ב פי"ח. ד"ה ואשה כי תדור פי"ד²⁵⁷ בענין חכמה. ד"ה ראה אנכי פ"א⁸¹: „מבחינת חכמה שהיא בחי' ביטול אליו ית' שלמעלה מן ההשכלה והדעת המושג (כמ"ש בסש"ב פי"ח). ביאור השני לד"ה יונתי פי"ד²⁵⁸: „עיין בסש"ב פי"ח י"ט מענין בחינת חכמה שבנפש". ביאור לד"ה באתי לגני פ"א²⁵⁹: „ניצויץ אלקות שבכל א' וא' מישראל הוא מלובש בבחי' חכמה שבו .. כמ"ש בסש"ב פי"ח". ד"ה כי כאשר השמים פי"ב²⁶⁰: „החכמה היא כח מה

הביטול שלמעלה מהשכל המושג ומובן וכמ"ש בסש"ב ס"פ י"ח" [ועיין תו"א ד"ה מי כה' אלקינו בד"ה אך התורה כו'²⁶¹: „ואור א"ס ב"ה שורה ומתגלה בחכמה"].

ועיין לעיל פ"ו בהגהה: „ונמצא אור א"ס ב"ה מלא כל הארץ .. על ידי התלבשותו בעשר ספי' כו", ולקמן פל"ה בהגהה: „שאור א"ס ב"ה אינו מתייחד אפי' בעולם האצילות אלא ע"י התלבשותו תחלה בספי' חכמה".

ועיין בכתבים ד"ה אלה תולדות נח פ"ב²⁶².

כי פתי יאמין בו': עיין לקו"ת ביאור לד"ה ולא תשבית מלח פ"ח²⁶³.

מוסרים נפשם כו': עיין לקו"ת ד"ה שחורה אני פ"ד²⁶⁴: „ויכול למסור נפשו על קדה"ש כו' כמ"ש בספר של בינונים".

.. כמו שמ"כ בכתבים מהשומעים מרבינו ז"ל" – ושם: „יסוד אבא הוא בחי' חכ' ששורה שם א"ס ב"ה יותר כדכתיב הוי' בחכמה כו' כמבואר בלק"א ובכמה מקומות, והיינו לפי שהחכמה הוא בחי' כח מ"ה, והוא בחי' השגת הביטול, ושם אין כלל אף בחי' ההשגה והבנה, שההשגה הוא בחי' יש והוא בחי' בינה, משא"כ בחכ' הוא רק השגת הביטול שהוא בקצרה כו". (263) ויקרא ו, ד (ושם: „וכמ"ש בסש"ב ח"א פרק י"ח דכתיב פתי יאמין לכל דבר ואצל הקב"ה הכל כפתיים, וכמ"ש בהמות הייתי עמך כו"). (264) שה"ש ה, ג.

(252) ושם: „שרש כל הנפש רוח ונשמה כולם מראש כל המדריגות עד סוף כל דרגין המלובש בגוף עמי הארץ וקל שבקלים נמשך ממוח העליון שהיא חכמה עילאה". (253) ושם: „ואפי' קל שבקלים יכול למסור נפשו על קדושת ה'". (254) פקודי ד, ב. (255) שם ו, ב. (256) בלק סט, ג. (257) מטות פד, ג (ושם: „ועיין בס' ש"ב ס"פ י"ח ופרק י"ט .. שאור אבא מאיר בכל נש"י שזהו ענין כי קרוב אליך הדבר מאד"). (258) שה"ש כ, ד. (259) שם לג, א. (260) שם מט, ב. (261) מקץ לח, ד. (262) אוה"ת נח תקצח, א (ממה ש,העתקתי